

Yayın Geliş Tarihi: 17.10.2022
Yayına Kabul Tarihi: 07.12.2022
Online Yayın Tarihi: 28.12.2022
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1190624>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 24, Özel Sayı, Yıl: 2022, Sayfa: 171-216
E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

SEFERİHİSAR İLÇESİ'NDEKİ SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLEŞME DİNAMİKLERİ VE ÇEVRE SORUNLARINA DÜNDEN BUGÜNE BAKARKEN, YARINI UNUTMAMAK¹

*Ali Ekber GÜLERSOY**

*Gazanfer KAYA***

Öz

Bu araştırmanın amacı Seferihisar örneğinden yola çıkarak geçmişten günümüze ve geleceğe uzanacak sürdürülebilir kentleşme dinamiklerini çevre sorunları perspektifinde sorgulamaktır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Seferihisar'da çevre sorunları, arazi kullanımı ve sürdürülebilir kentleşme ilişkisinin güçlü bir şekilde vurgulanması ve bu çerçevede çözüm önerilerinin belirtilmesi bu araştırmanın özgün yanlarını oluşturmaktadır. Türkiye'nin ilk Cittaslow (sakin şehir) unvanına sahip olan Seferihisar'da yerel somut ve somut olmayan miras değerlerinin korunması ve bir sonraki nesle nitelikli bir şekilde aktarılması hedef edinilmiştir. Ancak neoliberal politikaların kentleri soylulaştırmasına benzer olarak Seferihisar şehri yakınlarında ve kırsal mahallelerinde yoğun bir yapılaşma süreci yaşandığı görülmektedir. Nitekim Seferihisar son 20 yılda alansal olarak 2 km (%40) büyürken nüfus miktarı da %61 oranında artmıştır. Böylesi bir gelişim süreci sonunda çevre sorunları özellikle yanlış arazi kullanımı Seferihisar'da dikkat çekmeye başlamıştır.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Gülersoy, A. E. & Kaya, G. (2022). Seferihisar İlçesi'ndeki sürdürülebilir kentleşme dinamikleri ve çevre sorunlarına dünden bugüne bakarken, yarını unutmamak. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, "Sürdürülebilirlik ve Toplumsal Dönüşüm" Özel Sayısı, 171-216.

¹ Bu çalışma 22-24 Haziran 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen Dokuz Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde, Sosyal Bilimler Enstitüsü Koordinatörlüğünde düzenlenen "Sürdürülebilirlik ve Toplumsal Dönüşüm" temalı I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulmuş olan bildirinin, ek literatür okumalarıyla geliştirilerek ve gözden geçirilerek makale biçimine dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

*Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0003-0338-1366, gulersoy74@gmail.com.

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Orcid No: 0000-0002-8236-4419, gazanferky@gmail.com.

Nitekim son 30 yılda ilçede tarla, orman ve mera alanlarında azalma olurken, yerleşim alanlarında belirgin bir artış meydana gelmiştir. Tarım arazilerindeki azalmaya karşın imarlaşmanın hızlanması Seferihisar'da da ilkel birikim sürecinin devam ettiğini ifade etmektedir. Nitekim İzmir ilindeki emlak fiyatlarındaki en büyük artışların gerçekleştiği ilçelerden birisi de Seferihisar'dır. Sonuç olarak sürdürülebilir kentleşme dinamikleri bağlamında Seferihisar'da arazilerin, su kaynaklarının doğal ortam potansiyeline uygun kullanılmadığı görülmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek ve yerel değerlerin küreselleşme rüzgârına karşı durabilmesi toplumsal gerçeklik temelli bir yaklaşımı gerektirmektedir. Covid 19 pandemi sürecinin insanlığa özünü yani doğayı tekrar hatırlatması bizler için bir fırsattır. Gıda krizinin hatta emperyalizminin ülkeleri gittikçe zorlamaya başladığı bu süreçte Seferihisar gibi kırsal ile kenti bütünleştirme gayreti olan ilçelerde arazi kullanım deseni, doğal ortam potansiyeline göre şekillenmeli, tarım, orman ve sulak alanlar koruma-kullanma dengesi gözetilerek kullanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Seferihisar, Sürdürülebilir Kentleşme Dinamikleri, Çevre Sorunları, Arazi Kullanımı.

NOT TO FORGET TOMORROW WHEN LOOKING FROM PAST TO PRESENT ON SUSTAINABLE URBANIZATION DYNAMICS AND ENVIRONMENTAL PROBLEMS in SEFERİHİSAR DISTRICT

Abstract

The aim of this research is to question the dynamics of sustainable urbanization, which will extend from the past to the present and the future, from the perspective of environmental problems, based on the example of Seferihisar. The descriptive analysis method, which is one of the qualitative research approaches, was used in the research. Emphasizing the relationship between environmental problems, land use and sustainable urbanization in Seferihisar and specifying solutions within this framework constitute the original aspects of the research. In Seferihisar, which has the title of Turkey's first Cittaslow (quiet city) city, it is aimed to protect local tangible and intangible heritage values and to transfer them to the next generation in a qualified way. However, similar to the gentrification of cities by neoliberal policies, it is seen that there is an intense construction process near the city of Seferihisar and in its rural neighborhoods. Increasing rent value, luxury housing and middle and upper class visitors state that the usage relations of the space have been rearranged and the space has been gentrified. As a matter of fact, while Seferihisar has grown by 2 km (40%) in area in the last 20 years, its population has increased by 61%. At the end of such a development process, environmental problems, especially improper land use, started to draw attention in Seferihisar. As a matter of fact, while there has been a decrease in field, forest and pasture areas in the district in the last 30 years, there has been a significant increase in residential areas. Despite the decrease in agricultural lands, the acceleration of zoning indicates that the primitive accumulation process continues in Seferihisar. As a matter of fact, Seferihisar is one of the districts where the biggest increases in real estate prices in the province of İzmir took place. As a result, it is seen that the lands and water resources in Seferihisar are not used in

accordance with the natural environment potential in the context of sustainable urbanization dynamics. To prevent this situation and to be able to stand against the wind of globalization of local values requires a social reality-based approach. It is an opportunity for us to remind humanity of the essence of nature, that is, the nature of the covid 19 pandemic process. In this process, where the food crisis and even imperialism are increasingly challenging the countries, the land use pattern should be shaped in accordance with the natural environment potential in districts such as Seferihisar, which are trying to integrate the rural and the city, and agriculture, forest and wetlands should be used by considering the protection-utilization balance.

Keywords: *Seferihisar, Sustainable Urbanization Dynamics, Environmental Problems, Land Use.*

GİRİŞ

Dünyada kentlerde yaşayan nüfusun adeta patlama yaptığı bir gerçeklik söz konusudur. Yakın gelecekte kentlerde yaşayan nüfusun ve kentleşmenin daha da artacağı öngörülmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler'in verisine göre her hafta 1.5 milyon insan kırsal yerleşimlerden kentlere göç etmektedirler (Pwc, 2022). Bu göç akınının neoliberal politikaların öne çıkartıldığı 1980'den günümüze hızlandığı da dikkat çekicidir. Bir asır önce kurulduğunda nüfusunun %80'i kırsalda yaşayan Türkiye'nin bu demografik yapısı günümüzde tersine dönmüş olup, nüfusun %80'i kentlerde (şehir merkezleri ve ilçe idari merkez nüfusu 10 000'i aşan ilçe merkezlerinde) yaşamaktadır. Türkiye'deki bu hızlı mekânsal nüfus değişiminde asıl belirleyici olan 1980'den 2000'li yıllara izlenen neoliberal ekonomi politikalarıdır. Zira 1980'de Türkiye nüfusunun yarıdan fazlası kırsalda yaşarken ve de %56'sı tarım/hayvancılıkla geçimini sağlarken (Keleş, 2008, s. 75), 2000 yılında bu oran %36'ya, 2020'de ise %16'ya (TÜİK, 2020) inmiştir. Bir diğer deyişle kırsal toplum yapısındaki çözülmeye bağlı olarak 1950-1980 dönemindeki iç göç hareketliliği ve kentleşme, 1980 sonrasında izlenen ve piyasacılığı merkeze alan neoliberal ekonomi politikaların etkisiyle daha da hızlanmıştır. Nitekim Keyder ve Yenal'a göre ulusal kalkınmacı dönemde tarımda korumacı politikalardan piyasayı merkezine alan bir rejime geçiş, kimi bölgelerde kendi kendine yeten köylü kesimlerinin nihai yok oluşuyla çakışmıştır (2013, s. 50). Böylelikle kırsaldaki tarım ve hayvancılık gibi temel ekonomik faaliyetlerinin sürdürülememesi, bugün de deneyimlenen ithal tarımsal ürünlerin artışına zemin oluşturmuştur. Tarım ve hayvancılık ağırlıklı kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği, nüfusun beslenememe noktasında yaşamsal bir sorunsal; kentlere yığılan milyonlarca insanın yapılaşma ihtiyacının da bir sonucu olarak tepe, orman ve dere yatakları gibi ekolojik alanların betonlaşması da diğer bir sorunsaldır. Ayrıca kentlerde altyapı ve üstyapı olanaklarının yetersizliği de kentleş(miş) Türkiye'de daha da belirgin bir hâle gelmiştir. Dolayısıyla kent içi ve çevresindeki ekolojik alanların sürdürülebilmesine dayalı bir kentleşme mümkün

olamamıştır. Bu durum kentleşme yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde çevre sorunlarının daha da görünür ve tartışılır hâle dönüşmesine kaynaklık etmiştir.

4.5 milyona yaklaşan nüfusuyla Türkiye'nin üçüncü büyük kenti olan İzmir, özellikle son elli yılda yoğun iç göç dinamiklerine bağlı olarak daha çok hızlı bir kentleşme süreci geçirmiştir. Bu kentleşmeye bağlı olarak artan konut ihtiyacı İzmir'de yapılaşmayı ve çevre sorunlarını artırdığı gibi, yoğun yapılaşma ilin merkez dışı ilçelerine de kaymıştır. Turizmin öne çıktığı Çeşme, Urla ve Seferihisar gibi ilçelerde çok yoğun bir betonlaşma ve nüfus kalabalıklığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın konusu olan Seferihisar ilçesi, on üç yıl önce sakin şehir (cittaslow) unvanına sahip olmuş ve çok yoğun bir göç ve kentleşme dinamiğiyle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle tarımsal habitatı da zengin olan bu kıyı ilçesindeki kentleşmenin sürdürülebilir bir niteliğe sahip olma potansiyeli ve de var olan kentleşmenin çevre sorunları üzerindeki etkisi bu çalışmada tartışılmıştır. Söz konusu tartışma yapılırken "Seferihisar'ın yarınını neler beklediği?" üzerine de odaklanılmıştır.

Neoliberal politikaların yerel değerleri küreselleşme paravanını kullanarak niteliksizleştirdiği veya yok ettiği bilinen bir gerçektir. Söz konusu kapsamda Seferihisar'da çevre sorunları, afetler, arazi kullanımı ve sürdürülebilir kentleşme ilintisi çerçevesinde; yerleşim alanlarının yatay olarak genişlemesinin getirdiği/getirebileceği sorunlar yanında Seferihisar'ın doğal ortam potansiyelini yansıtan ve yerel halkın da söz sahibi olduğu bir arazi kullanım deseninin gerekliliğine vurgu yapılması bu çalışmanın özgün yanlarını oluşturmaktadır.

AMAÇ ve YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı Seferihisar örneğinden hareketle geçmişten günümüze ve geleceğe uzanan sürdürülebilir kentleşme dinamiklerini çevre sorunları perspektifinde irdelemektir. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından birisi olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nüfus ve arazi kullanımıyla ilgili bazı veriler tablo ve görseller halinde hazırlanmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada kentleşme, sürdürülebilir kentleşme ve çevre sorunları ilişkisine değinilmiş, devamında Seferihisar ilçesinin genel coğrafi özellikleri irdelenmiş ve bu kapsamda Seferihisar'da dünden bugüne sürdürülebilir kentleşme ve çevre sorunları ilintisi sorgulanmıştır. Sonuç kısmında çalışmanın ön plana çıkan özellikleri belirtilerek arazi kullanımı-çevre sorunları ve sürdürülebilir kentleşme ilişkisi bağlamında önerilerde bulunulmuştur.

KENTLEŞME, ÇEVRE SORUNLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLEŞME

Kentler, insanlığın yerleşik yaşama geçtikten sonra oluşturduğu ve kuruluşu bir devrim olarak da nitelendirilen yapay çevrelerdir. Bu bağlamda Ertürk ve Sam'a göre kent, farklı sosyal sınıflardan oluşan bir toplumun, yapay çevreyi doğal çevreye egemen kıldığı bir ortamda ve kentsel yaşam kurallarına uygun olarak yaşamlarını sürdürdükleri bir yerleşme yeridir (2009, s. 39). Kent, doğayla ilişkisi bulunmasına rağmen, temelde insanın ürettiği, bir anlamda doğal olmayan, kendi dışındaki diğer tüm farklı ölçek ve bağlamlardaki sosyo-mekânsal ve doğal sistemlerle birlikte çalışan bir sistemdir (Tekeli & Ataöv, 2017, s. 132).

Kent, sadece mekânsal değil aynı zamanda toplumsal bir birimdir. Nitekim kentin toplumsal özelliklerini öne çıkaran Keleş'e göre kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir (1998, s. 75). Huot'a göre de gerçekte kent, karmaşık bir toplum yapısının, bireysel düzeyde çözülemeyecek sorunların üstesinden gelmesine olanak sağladığı ve kendine özgü özellikleri bulunan bir yerleşim sistemidir. Bu nedenle kenti, özellikle sakinlerinin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin çeşitliliği karakterize etmektedir (Huot, 2000, s. 33). *Tarih Boyunca Kent* eserinin yazarı Mumford'un vurguladığı üzere, görünümünün hepsine uyan tek bir kent tanımı yoktur ve tek bir betimleme onun embriyonik toplumsal çekirdek halinden olgunluk evresindeki karmaşık biçimlerine, oradan da son dönemlerdeki fiziksel çözülmeye kadar geçirdiği bütün dönüşümleri karşılayamaz (Mumford, 2007, s. 13). Kuşkusuz kentlerin niceliksel ve niteliksel yönlerine ilişkin birçok tanım yapılmaktadır. Yukarıda yer verilen tanımlarda vurgulandığı üzere yapılı bir mekân olan kent, doğayla etkileşimin yoğun olduğu üretim biçimi ve ilişkileriyle anlam kazanan kırsal yerleşimlerin karşıtı olarak kavramsallaştırılır. Böylelikle kentsel mekân ve kentleşme gerçekliği, kırsaldan (taşradan) farklılaşan ilişkiler çerçevesinde açıklanmaktadır. Nitekim Huot'a göre de beş bin yılda kentlerin işlevleri, boyutları ve yapıları elbette ki değişikliklere uğramış, ancak kentsel yaşantıyı kırsal yaşantıdan farklı kılan genel hatlar özde aynı kalmıştır (Huot, 2000, s. 12).

Kentleşme ve çevre sorunları bağlamında sürdürülebilir kentleşmeye ilişkin tartışma ve değerlendirmelere geçmeden önce, kentleşme ve çevre sorunları üzerinde durulacaktır. Kent sosyoloğu Kıray, kentleşmeyi her şeyden önce nüfusun büyük oranının tarımdan ve topraktan kopup tarım dışı alanlarda, sanayilerde hayatlarını kazanmaya ve yaşamaya başlamaları olarak tanımlar (Kıray, 1982, s. 57). Tekeli'ye göre ise kentleşme, bir insan yerleşmesinin ya da (bu yerleşme kent olmuşsa) kentin, tarım dışı üretim, büyüklük, yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme

derecelerinin artma yönünde değişmesi olayıdır. Bir ülkede kentleşme, o ülkedeki yerleşmelerin bu yönde değişmeleri olayıdır (Tekeli, 2011, s. 20).

Toplumsal yapıdaki değişimi yansıtan kentleşme, bir süreçte gerçekleşmekte ve de çok boyutlu bir özellik göstermektedir. Bu bağlamda Sencer'in ifadesiyle, kentleşme her şeyden önce demografik bir olaydır. Kentsel alanlarda nüfus doğumla birlikte arttığı gibi göç ile de bu artış önemli ölçülerde sağlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde doğurganlık eğilimleri genellikle azaldığı için, kentleşmede nüfus daha çok kırsal alanlardaki göçler ile beslenir. Dolayısıyla kent nüfusunun büyümesi doğal artış ve göç ile sağlanır. Kentleşmenin ikinci yönü, ekonomik kesimler arası bir nüfus aktarımı veya çeşitli kesimlerin etkin nüfus içindeki payında bir değişimin olmasıdır. Bu anlamda kentleşme, nüfusun tarımdan, endüstri ve hizmetlere kayması ve buna bağlı olarak kentsel iş-güç biçimlerinin ekonomide etkinlik kazanması demektir. Üçüncü olarak kentleşme, fiziksel özelliği ile işlevsel bir iç bütünlüğe sahip bir yerleşme birimidir. Dördüncüsü; kentleşme, bir toplumsal değişim ve yeni bir biçimlenme sürecini anlatır. Bu haliyle kent, gruplaşmaların dengelendiği örgütlü bir birlik ve dizgeli (sistemli) bir bütünlük gösterir. Son olarak kentleşme, bir yönetsel örgütlenme sürecidir. Kentin çok organlı ve merkezi bir sistem içinde örgütlendiği görülmektedir (Sencer, 1979, s. 2-3).

Çok boyutluluk, heterojen ve yoğun bir nüfus özelliği ve de toplumsal/bireysel ilişkilerle anlam kazanan kentleşme dinamiklerinin son iki yüz elli yıllık süreçte şekillendiği görülecektir. Kuşkusuz Batı'daki sanayi devrimi eksenli yapısal dönüşümler bu durum üzerinde başat rol oynamıştır. Sanayi devriminin merkezi olan İngiltere kentleri için Benevolo şu tespitleri yapmıştır: Londra'nın nüfusu on sekizinci yüzyılın sonunda bir milyon sınırını aşmış 1851'de 2 500 000'e ulaştı. Bu sayı, eski ya da modern diğer bütün kentlerin nüfusunun üzerindeydi. Manchester gibi bir sanayi kentinin 1760'ta 12 000 olan nüfusu on dokuzuncu yüzyılın ortasında 400 000'e çıkmıştı (2006, s. 165). Kentleşme dinamik bir özellik taşıdığından, kentlerde yaşayan insan sayısı zamanla değişim gösterdiği gibi, kentler niteliksel olarak da değişirler. Toplumsal değişmeyi ifade eden kentleşme bir sonuç olduğu gibi, kentleşmeye bağlı ortaya çıkan ekolojik, fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel durumlar, aynı zamanda kentleşmenin neden yönünün de olduğunu göstermektedir. Görmez'e göre sanayi devrimi ile hızlanan ve önceleri sanayileşmiş ülkelerde, daha sonra da bütün dünyada hızla büyüyen kentler, büyük sorun alanları ortaya çıkarmıştır (2015, s. 9). Batılı sanayileşmiş modern ülkeler, hızlı kentleşmenin yarattığı sorunları önemli ölçüde kontrol altına almışlardır. Geç sanayileşme ve geç modernleşme deneyimi yaşayan pek çok gelişmekte olan ülkenin ise Batı'dan farklı toplumsal gerçekliği vardır. Bu ülkelerin nüfusunun yarısından fazlası, son elli yıla kadar kırsalda yaşamaktaydı. 1980 sonrasında öne çıkan neoliberal küreselleşmeye bağlı olarak bu ülkelerin mevcut

sosyoekonomik dengelerinin değişmesi, kırsal yapıların hızla çözülmesine ve de hızlı bir kentleşme gerçekliğine neden olmuştur.

Dünya nüfusunun yarısından fazlası kentlerde yaşamakta ve 2050 yılında her üç kişiden ikisi kentlerde yaşıyor olacaktır (UN Desa, 2018). Hızlı kentleşmenin yaşandığı dünyada, çevre üzerinde tahribatların da arttığı gözlemlenmektedir. Nitekim ormanlar ve yeşil alanlar azalmakta, göllerin yüz ölçümleri küçülmekte, ırmakların su seviyesi düşmekte ve binlerce canlı türünün yaşam alanı ortadan kalkmaktadır (Gülersoy, 2022, s. 129). Dolayısıyla kentleşmenin hızlandığı ve daha da hızlanacağını öngörülen bir gerçeklikte, kentleşme ve çevre sorunları arasında yakın bir bağlantı vardır. Keleş ve Hamamcı'ya göre genel bir tanımla çevre, insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da bir süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunulabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır (Keleş & Hamamcı, 1997, s. 21). Ozankaya ise çevreyi, bir bireyin, bir toplumsal kümenin ya da bir toplumun biyolojik, toplumsal, kültürel yaşamını etkileyecek dış etmenlerin tümü olarak tanımlar (1995, s. 31). Çevre konusundaki tartışmalı konuların başında çevre sorunları gelmektedir. Özer (2003) çevre sorunlarını “insanların sonradan oluşturduğu çevrenin doğal çevreye etkileri ile yapay çevrede var olan olumsuzluklar ve her iki çevrede de görülen sorunlardır” şeklinde tanımlamaktadır (Görmez, 2015, s. 4). Çevre sorunlarının sınıflandırılması farklılık gösterebilmekle birlikte, öne çıkan çevre sorunları şunlardır: Hava Kirliliği, Su Kirliliği, Toprak Kirliliği, Radyoaktif Kirlenme, Elektromanyetik Kirlenme, Gürültü Kirliliği, Işık Kirliliği, Görüntü (Peyzaj) Kirliliği, Katı Atık (Çöp) Sorunu. Bazı çevre unsurlarına göre oluşan çevre kirlilikleri bu sorunların çeşitleridir. Keleş ve Hamamcı'nın saptamasına göre, çevre sorunları, türlü insan faaliyetleri nedeni ile çevresel değerlerin zarar görmesi sonucunda ortaya çıkmışlardır (Keleş & Hamamcı, 1997, s. 77).

Çevresel değerlerin zarar görmesi, bir diğer deyişle çevre sorunları üzerinde kentleşme gerçekliğinin önemli bir etkisi vardır. Sanayi devrimi/sanayi kapitalizmi, Marx'ın ifadesiyle “muazzam kentler” yaratırken, diğer taraftan çevre kirliliği de ciddi boyutlara ulaşmıştır. Kentlerin niceliksel olarak büyümesi aynı zamanda kentlerin sınırlarının da genişlemesini beraberinde getirmiştir. Günümüzde kentsel alanların büyümesi gezegensel ölçekte olup, Leichenko ve O'brien'a göre ise dünya nüfusunun yarısından fazlasının yaşadığı kentler ve kentsel bölgeler küresel sera gazı emisyonlarının orantısız bir bölümünün (%70-80) sorumlusudur (2021, s. 156). Görmez'in belirttiği üzere kentler barındırdıkları büyük nüfus kitlesiyle, doğal çevreyi olumsuz etkileyen yapıdadırlar. Özellikle tarımsal toprakların yerleşime açılması, kırsal bölgelerin ve doğal kaynak açısından zengin yerlerin konut ve benzeri amaçlarla bozulması, çevre sorunları açısından büyük olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır (Görmez, 2015, s. 10). Karakurt

Tosun'a göre de kentlerin hızlı bir şekilde büyümeleri, motorlu araç kullanımının artmasına, çevresel kalitenin bozulmasına, nüfus yoğunluğuna, gürültü kirliliğine, yaşam kalitesinin düşmesine ve sosyal ayrışmayla ilgili sorunlara neden olmaktadır. Kentlerin hızlı bir biçimde büyümesi ayrıca sağlıksız ve kalitesiz konut alanlarının varlığı, temiz su kaynaklarının ortadan kalkması/kirletilmesi, hava kirliliği, gürültü kirliliği, kanalizasyon hizmetlerinde yetersizlik, tarımsal değeri yüksek toprakların konut-sanayi bölgelerine dönüştürülmesi gibi sorunlara da yol açmaktadır (Karakurt Tosun, 2018, s. 70-71). Dolayısıyla kentleşmenin bu kadar hızlandığı (daha da hızlanacağı) bir dünyada, çevre sorunları oldukça kritik bir durum göstermektedir (Yiğitbaşıoğlu, 1998; Uttara, Bhuvandas & Aggarwal, 2012; McGranahan & Satterthwaite, 2014). Bu bağlamda kentsel mekanın fiziksel, ekolojik, demografik, tarihi, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarla bütünleşik bir kentleşme gerçekliğinin yaratılması ve bunun sürdürülebilirliği oldukça önem kazanmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı, kaynakların kullanımının zaman ve mekân içerisinde düzenlenmesi düşüncesi yanında kaynak kullanımı, enerji sorunsalı, ulaşım türleri, yaşam kalitesi, vb. konularda da gündeme gelmiştir. Çevresel sürdürülebilirlik; yenilenebilir nitelikteki kaynakların ve doğal sistemlerin kendilerini yenileyebilme kapasitesinden daha hızlı bir şekilde tüketilmemesi; yenilenemez nitelikteki kaynakların tüketim hızının ise bu kaynakların yerini yenilenebilir kaynakların doldurabilme kapasitesinden düşük olması, doğaya atık bırakma hızının hava, su ve toprağın emme ve yeniden işleme kapasitesinin üstünde olmasıdır (Karakurt Tosun, 2021, s. 300-301). Sürdürülebilir çevre konusu, ilk kez 1972 Stockholm Çevre Konferansı'nda gündeme getirilmiştir. 1992 Rio Zirvesi, 2002 Johannesburg Zirvesi, G8 Toplantıları'nda da sürdürülebilirlik ele alınmıştır. Sürdürülebilirlik, kaynakları tüketmeden, onları yeniden üreterek sınırlı bir tüketimle yaşamayı öngörüyor. Sürdürülebilir gelişme kavramı 1987 yılında Brundtland Raporu olarak bilinen "Ortak Geleceğimiz" başlıklı raporla dünya literatürüne yerleştirilmiştir. Bu rapora göre, sürdürülebilirliğin anlamı, "bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarını dikkate alarak karşılamak." Yine bu rapora göre: nüfus artışı hemen durdurulmalı, gıda maddelerinin sağlanması sürekli duruma getirilmeli, ekosistemin ve tür çeşitliliğinin yok edilmesi süreci durdurulmalıdır; enerji tüketiminde yenilenemez enerji kaynaklarının yoğun kullanımından kaçınılmalı, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmelidir. Doğal kaynaklara ve çevreye zarar vermeyen teknolojiler geliştirilmeli, büyük kentlerin denetimsiz büyümeleri önlenmelidir. Deniliyor ki, enerji kentlerde/yapılarda üretilmeli, toplum yeni bir örgütlenmeyle daha az enerji kullanmalı, çevreye etkinin azaltılması için yeraltı ve yerüstü kaynakları daha az kullanılmalıdır (Akın, 2007, s. 21). Ertürk'e göre sürdürülebilir kentler, insan gereksinimlerine günümüz kentlerinden daha iyi yanıt veren ve kent

sistemlerinin gelecek kuşakların gereksinimlerinin karşılanması engelleyecek bir biçimde geliştirilmesini sağlayan kentlerdir (Akt. Karakurt Tosun, 2018, s. 36).

Kent bağlamında sürdürülebilirlik bir kentin, kentsel sistemin temelini uzun vadede destekleyen çevresel koşullarla beraber, nitel olarak yeni bir sosyo-ekonomik, demografik ve teknolojik niteliğe sahip olma potansiyelini tanımlar. Eke (2000) sürdürülebilir kentleri, süreklilik içinde değişimi sağlamak amacıyla, sosyo-ekonomik çıkarların, çevre ve enerji ile ilgili kaygılarla uyumlu hale getirildiği kentler olarak tanımlamaktadır (Akt. Yıldız, 2005, s. 326). Sürdürülebilir kentleşme; kentleşme sürecinde, insanların temel ihtiyaçlarını ve beklentilerini çevreyi kirletmeden karşılama, kentsel kaynakları etkin ve verimli bir biçimde kullanma ve kentin yaşanabilir bir alan haline getirilmesi ve geliştirilmesi sürecidir. Bir başka deyişle; kentsel sistemin yeni bir sosyoekonomik, demografik ve teknolojik gelişme seviyesine ulaşma potansiyelidir. Kentteki ekonomik yapının bozulması, nüfusun azalması, çevrenin tahrip edilmesi, istihdamın azalması, verimsiz enerji kaynakları ve sosyoekonomik dengenin bozulması sürdürülebilir kentleşmeyi engeller (Tunçer, 2016, s. 1273).

Wheeler'a göre sürdürülebilir kentleşme yaklaşımı şu temel konuları içermelidir (Akt. Karakurt Tosun, 2018, s. 70):

- Büyümenin denetlenmesi ve arazi kullanım planlaması,
- Kentsel planlama,
- Konut,
- Ulaşım,
- Çevre koruma,
- Enerji kullanımı,
- Yeşil mimari ve yapılaşma,
- Eşitlik ve çevresel adalet,
- Ekonomik gelişme,
- Nüfus.

Özellikle de plansız, hızlı ve kontrolsüz bir kentleşme gerçekliğine sahne olan yerleşim yerleri, sürdürülebilir kentler ve kentleşme gerçekliğinden oldukça ayrılmaktadır. Kısacası yapılı bir çevre olan kentlerin ve kentleşme gerçekliğinin, ekolojik sistemden izole bir konumda olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim son yıllarda kentlerdeki çevresel sorunları en alt düzeye indirmeyi tasarlayan ekolojik kent teorisi ve pratiği öne çıkartılmaktadır. Bu kapsamda, günümüzde, gelişmekte olan ve de gelişmemiş ülkelerdeki hızlı kentleşmeye bağlı

olarak artan çevresel sorunlar, sürdürülebilir bir kentleşme dinamiğinin tartışılmasını öne çıkartmaktadır.

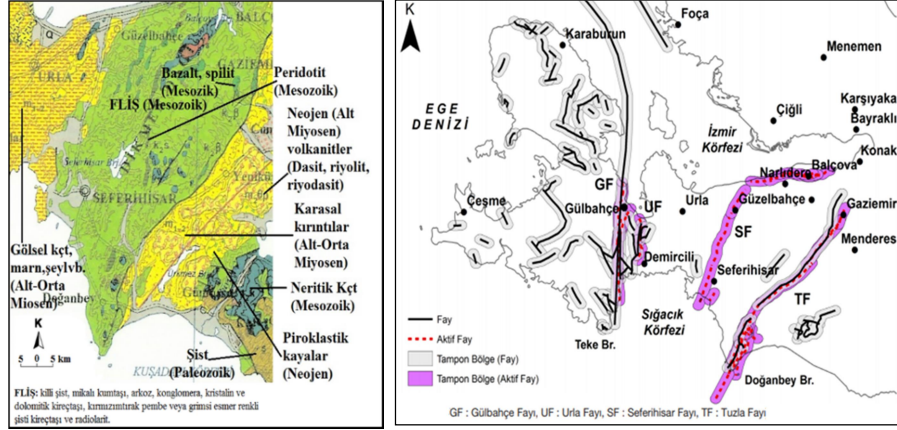
SEFERİHİSAR (İZMİR) İLÇESİNİN DOĞAL VE SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Sürdürülebilir kentleşme açısından Seferihisar'ın doğal ve sosyo-ekonomik özelliklerinin irdelenmesi mevcut ve gelecekteki olası durum açısından önem arz etmektedir. Seferihisar ilçesi, "İzmir idari alanı içerisinde yer almakta olup kuzeybatıda ve kuzeyde Urla, doğuda Menderes ilçeleri ile komşuyken, batı ve güneyde ise Ege Denizi ile sınırlandırılmıştır. Seferihisar 380 km²'lik bir alan" kaplamaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Seferihisar Yer Bulduru Haritası.

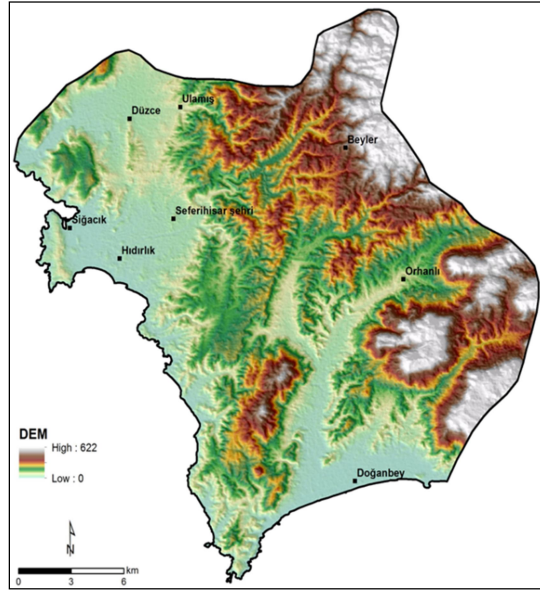

Şekil 2: Solda Seferihisar ve Çevresinin Jeoloji Haritası, Sağda Seferihisar ve Çevresinde Aktif Faylar.

Kaynak: Soldaki harita için Konak, N. (2002). *Türkiye jeoloji haritası 1 / 500 000, İzmir paftası*, Ankara: MTA Yayınları. Sağdaki harita için: Bakak, Ö. (2016). 2005 Sığacık Körfezi (İzmir) Depremlerinin Mekânsal Değerlendirilmesi, *Yerbilimleri*, 37 (1), 51-63.

Şekil 3: Seferihisar İlçesinin Hipsometrik Haritası.

Kaynak: Gülersoy, A. E. (2014). Seferihisar'da Arazi Kullanımının Zamansal Değişimi (1984-2010) ve İdeal Arazi Kullanımı İçin Öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 155-180.

İnceleme sahasının güneydoğusunda “Menderes Masifi’nin devamı özelliğindeki şistlere; Seferihisar’ın kuzeyi, doğusu ve güneyinde geniş bir sahada flişlere; sahanın güneydoğusunda volkanitlere ve bunlarla geçişli olarak karasal depolara; Seferihisar’ın batısında ise kireçtaşı ve marnlara rastlanmaktadır. Alüvyonlar, Azmak ve Karakoç dereleri vadileri boyunca, Seferihisar Ovası’nda ve Ürkmez-Doğanbey arası kıyı ovasında yayılım göstermektedir” (Şekil 2). Araştırma alanı, jeomorfolojik açıdan dağlık kesimler, etek düzlükleri-tepelik alanlar, alüvyal alanlar ve kıyılar şeklinde dört bölümde incelenebilir (Şekil 3). Seferihisar ve çevresi gibi engebeli-eğimli olmayan alanların geniş yer tuttuğu sahalar (%48), iktisadi bakımdan oldukça önemli bir konumdadır (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar iklim özellikleri açısından Akdeniz makrokliması içerisinde yer alır. Yıllık ortalama sıcaklık 17 ° C iken deniz suyu sıcaklığı ise Haziran ve Ekim ayları arasında kapsayan 5 ay boyunca 20 ° C’nin üzerindedir. Yıllık ortalama yağış miktarının 600 mm olduğu inceleme alanında yıllık ortalama nispi nem oranı %65’tir. Araştırma alanında yaz aylarında nispi nemin %56 olması, bunaltıcı yaz sıcaklarını engellemektedir. Bu durum deniz turizminin gelişmesini sağlayan önemli bir etkidir. Araştırma alanında hâkim rüzgâr yönü 907 frekansla NNW’dır. Deniz turizmi faaliyetlerinin yoğun olduğu yaz aylarında frekansı artan kuzeybatılı rüzgârlar, rüzgâr sörfü ve yelken gibi sportif faaliyetlerin yapılabilmesi için uygun bir ortam oluşturur² (Gülersoy, 2014a).

Sahada doğal bitki örtüsü “iklimin ana özelliklerini yansıtmakla birlikte, klimaks vejetasyonu oluşturan kızılçam (*Pinus brutia*) ve palamut meşesi (*Quercus ithaburensis*) ormanları, oldukça az yer tutmaktadır. Tahrip edilen alanlara maki elementleri yerleşmiş, makilerin tahrip edildiği sahalarda ise garig elementleri ortama hâkim olmuştur” (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar’ın “batı ve kuzeyinde kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları görülürken kahverengi orman topraklarına yalnızca İhsaniye köyünün kuzey ve kuzeydoğusunda fliş ana materyali üzerinde rastlanılır. Rendzinalar ise Teos Yarımadası çevresinde ve yarımada doğusunda kalker ve marnlar üzerinde görülür. Alüvyal topraklar, kuzeyde Azmak dere ve Ulaş dere ile güneyde Yassıçay (Kocaçay) ve Karakoç Deresi’nin geçtiği alanlarda geniş yer tutmaktadır. Birikinti koni ve yelpazeleri çevresinde ise kolüvyal topraklar gelişmiştir” (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar’da “Akarsular içerisinde sürekli akışa sahip iki çay bulunmaktadır. Bu akarsulardan Yassı çay Seferihisar doğusundaki dağlık alanı drene ederek kent merkezinden geçer ve Seferihisar güneyinde Kocaçukur

² Seferihisar’da Korkmaz, İzmir Seferihisar ve Seferihisar rüzgâr enerji santralleri bulunmaktadır.

Koyu'na dökülür. Ulaşmış çayı ise Seferihisar kuzeyinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanır ve Azmak Ovası'nı (Düzce Ovası) drene eder. Sürekli akışa sahip olmayan akarsuların en önemlisi Karakoç Deresi'dir. Karakoç Deresi Seferihisar'ın güneyinde yer alan Ürkmez ovası ve kuzeyinde kalan alanı drene eder. Seferihisar'daki sulak alanların en önemlisi Azmak Deresi'nin denize döküldüğü alanda yer alan Azmak Plajı Mevkisi'dir" (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar çevresinde yer alan "alüvyal dolgu alanları yer altı suları bakımından nispeten zengindir. Araştırma alanı termal kaynaklar bakımından da oldukça zengindir. Seferihisar güneyindeki Doğanbey, daha güneydeki Karakoç, Cumalı, Ürkmez köyü ve Tuzla kaplıcaları İzmir ve çevresindeki en önemli termal kaynaklardır. Seferihisar-Karakoç-Doğanbey jeotermal alanı İzmir'in ikinci en yüksek kuyu ısısına sahip kaynaklardır. Sıcaklıkları 90-153 °C arasındadır" (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar akarsuları üzerinde "genellikle sulama amaçlı yapılan baraj ve göletler bulunmaktadır. Bunların en büyüğü Yassıçay (Kocaçay) üzerinde kurulu Seferihisar Barajı'dır. İkinci büyük baraj Karakoç deresinin Kavakdere kolu üzerinde kurulu Kavakdere Barajı'dır. Üçüncü ve en küçük baraj ise içme suyu ve sulama amaçlı Ürkmez deresi üzerindeki Ürkmez Barajı'dır. Diğer yandan Ağaldere üzerinde Ağaldere Göleti, Ulaşmış çayı üzerinde de Kavakçayı göleti yer almaktadır. 2015 yılında yapımına başlanan Gödençe Barajı ise inşa halindedir"³ (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar ilçe nüfusu, 1927-1980 arasındaki dönemde 6440 kişiden 12 009 kişiye çıkmıştır. 1980'den sonra artmaya başlayan nüfus, 1990'da 21 406 kişiye, 2000 yılında ise 34 761 kişiye yükselmiştir. Seferihisar, sakin şehir unvanını aldığı 2009'da 28 603 kişiye, 2010'da 32 665 kişiye ve 2021'de ise 52 507 kişiye ev sahipliği yapmıştır. Nüfusun 2000'den sonra azalma eğiliminde olması ikametgâha dayalı nüfus sayımıyla ilgili görünmektedir. Şehir nüfusu (Camikebir, Çolak İbrahim Bey, Hıdırlık, Sığacık, Tepecik, Turabiye ve Ulaşmış mahalleleri) ise söz konusu süreçte sürekli artmış ve 2009'da 25 308 kişiyken, 2021'de 38 311 kişiye ulaşmıştır (13 003 kişi, %51). Başka bir deyişle Seferihisar kırsal nüfusu 2009'da 3295 kişiyken 2021'de 14 196 kişiye (artış: 10 901 kişi, artış oranı: %331) çıkmıştır (TÜİK, 2022). Bu veriler Seferihisar kırsal yerleşmelerinin şehir merkezinden daha fazla göç aldığı ifade etmektedir. Söz konusu durum sakin şehir misyonu ve sürdürülebilirlik açısından dikkatle takip edilmelidir.

³ Seferihisar'da İzmir Valiliği'nin sorumluluğunda derin sondaj kuyularından çekilen su, içmesuyu arıtma tesislerinde arıtılmaktadır. Söz konusu suyun %79'u evsel, %10'u diğer, %6'sı tarım ve %5'i sanayi amaçlı kullanılmaktadır.

Antikçağdan günümüze sürekli yerleşim sahası olan Seferihisar, 11/12/2003 tarih 5019 sayılı kanun ile Büyükşehir Yasası'nda yapılan değişiklik ile İzmir Büyükşehir bünyesine dâhil edilmiştir. Buna göre mevcut Ürkmez ve Doğanbey-Payamlı beldeleri mahalleye dönüşmüştür. Bu yeni mahallelerle birlikte Seferihisar 12 mahalleye sahip olmuştur (Şekil 4). Seferihisar'ın orman köyü vasfında 9 köyü veya mahallesi bulunmaktadır. Bunlar: Beyler, Çamtepe, Düzce, İhsaniye, Gölcük, Gödençe, Kavakdere, Orhanlı ve Turgut'tur. Araştırma alanının en büyük yerleşim birimi Seferihisar (38 311 kişi) iken, onu Ürkmez (Mersin Alanı ve Bengiler mahalleleri, 5655 kişi), Doğanbey (Atatürk, Payamlı ve Cumhuriyet mahalleleri, 4347 kişi), Orhanlı (1273 kişi), Düzce (1178 kişi) ve Beyler (384 kişi) takip etmektedir (TÜİK, 2022).

Seferihisar ekonomisi genel olarak iki ana sektöre dayalıdır. Bunlardan birincisi tarım, ikincisi ise turizmdir. 2020 yılı itibariyle ilçe topraklarının yaklaşık %14'ünde tarım faaliyetleri yürütülmektedir. Günümüzde tarım alanlarının %27-30'unun sulanabildiği araştırma alanında, tarımsal arazi kullanımı açısından zeytin (%66) alanları ilk sıradayken onu sırasıyla turuncgil (%17), tarla (%6), bağ (%5), sebze (%4), meyve (%1) ve süs (%1) bitkileri alanları izlemektedir. Tarla ve sebze ürünleri içerisinde ekiliş alanlarına göre enginar (1454 ha), buğday (1214 ha), fiğ (yeşil, 1022 ha), yulaf (yemlik, 609 ha), domates (595 ha) ve arpa (472 ha) üretimi önemlidir. Seferihisar'da meyve veren ağaç sayısına göre sırasıyla zeytin, mandalina (satsuma), nar ve armut üretiminin önemli olduğu görülmektedir. Son yıllarda süs bitkileri ağırlıklı olmak üzere, seracılık faaliyetinde ve şarapçılığa yönelik üzüm üretiminde artış görülmektedir. Sulamalı tarım yöntemlerinin uygulandığı alüvyal alanlarda narenciye ve sebze, hafif tepelik alanlar ile yamaçlarda ise tahıl tarımı ve zeytincilik yapılmaktadır. İnceleme alanında, 1970'li yıllardan itibaren seracılık faaliyetleri (sebze, çiçek) gelişme göstermiştir. Sahada hayvancılık faaliyetleri, mandıracılık (büyükbaş) ve otlak hayvancılığı (küçükbaş) şeklinde yapılmaktadır. Günümüzde ilçedeki hayvan varlığının % 61'ini keçi (kıl keçisi, saanen keçi), %20'sini koyun ve %19'unu sığır oluşturmaktadır. Son yıllarda, özellikle keçi ürünleri Seferihisar için yeni bir marka haline gelmiştir (Gülersoy, 2014a; İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2012-2020).

Şekil 4: Seferihisar'ın Doğal ve Kültürel Miras Değerleri Haritası.

Kaynak: Gülersoy, A. E. & Gümüş, N. (2012). 'Sakin şehir' Seferihisar'da doğal ve kültürel mirasın eko-turizm açısından değerlendirilmesi. S. Koday ve Z. Koday (Ed.), *I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (28-30 Mayıs 2012) Bildirileri* içinde (ss. 267-282). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi.

Seferihisar'da 1989'da Seferihisar-Ürkmez-Kuşadası karayolunun açılmasıyla turizm faaliyetleri canlanmıştır. Seferihisar kıyılarının çoğu yerde alçak ve plajlı oluşu kıyı ve deniz turizmi açısından önemli bir potansiyel oluşturur (Şekil 4). 60 kilometrelik bir kıyı uzunluğuna sahip olan Seferihisar'da 2022 yılı itibarıyla Gemisuyu Mevkii, Bahadır Mevkii, Doğanbey Sakız Ağacı, Mevkii Doğanbey Havacılar Sitesi Önü, Ömür Beldesi, Ürkmez Sağlık Ocağı, Büyük Akkum, Akarca, İztur-Sertur Sitesi Önü, Royal Teos Thermal Resort Clinic & SPA, Bengiler Mahallesi Halk Plajı ve Sığacık'ta bulunan Teos Marina'sı mavi bayrağa sahiptir (Tablo 1). Bu plajlardan Akkum, rüzgâr sörfü için dünyanın sayılı merkezleri içerisinde yer almaktadır. Seferihisar turizmi, genellikle yazlıkçı ve günübirlik deniz turizmine dayanmaktadır (Şekil 4). Dolayısıyla turizmden aldığı

pay da son derece düşüktür. Durum böyle olmakla birlikte 1985'ten günümüze yaşanan süreç, Seferihisar kıyılarının 'ikincil konu' alanlarına dönüşmesine neden olmuştur. Diğer turizm merkezleriyle kıyaslandığında, çevresel bozulmalar daha az gibi görünse de, 'Sakin Şehir' misyonuna sahip bir ilçenin doğal ortam potansiyeline uygun bir arazi kullanım modeline şiddetle ihtiyacı vardır (Gülersoy, 2014a).

Tablo 1: Seferihisar'da Mavi Bayraklı Plajlar.

Kategori	Belde Adı	Plaj Adı
Plaj	Akarca	Gemisuyu Mevkii Halk Plajı
Plaj	Akarca	Bahadır Mevkii Halk Plajı
Plaj	Doğanbey	Doğanbey Havacılar Sitesi Önü
Plaj	Doğanbey	Ömür Beldesi
Plaj	Doğanbey	Doğanbey Sakız Ağacı Mevkii
Plaj	Merkez	Ürkmez Sağlık Ocağı Plajı
Plaj	Merkez	Büyük Akkum Plajı
Plaj	Merkez	İztur-Sertur Sitesi Önü
Plaj	Merkez	Akarca Halk Plajı
Plaj	Sığacık	Royal Teos Thermal Resort Clinic & SPA
Plaj	Ürkmez	Bengiler Mahallesi Halk Plajı

*Sığacık'taki Teos Marina da mavi bayrağa sahiptir.

Kaynak: Mavibayrak (2022). İzmir mavi bayraklı plajlar, http://www.mavibayrak.org.tr/plajListesi.aspx?il_refno=35, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Seferihisar'da doğal koruma alanları da mevcuttur. "Ekmeksiz Plajı Tabiat Parkı, Sığacık mevkiinde bulunmakta olup İzmir'e uzaklığı 52 km'dir. Teos Menengici Tabiat Anıtı ise 1994'te bu unvanı kazanmıştır (50-55 yaşında). Yine Seferihisar-Doğanbey çevresi kıyı alanları doğal sit alanı statüsünde olup, Seferihisar'ın ilçe merkezinde kentsel sit bölgeleri de bulunmaktadır" (Gülersoy, 2014a).

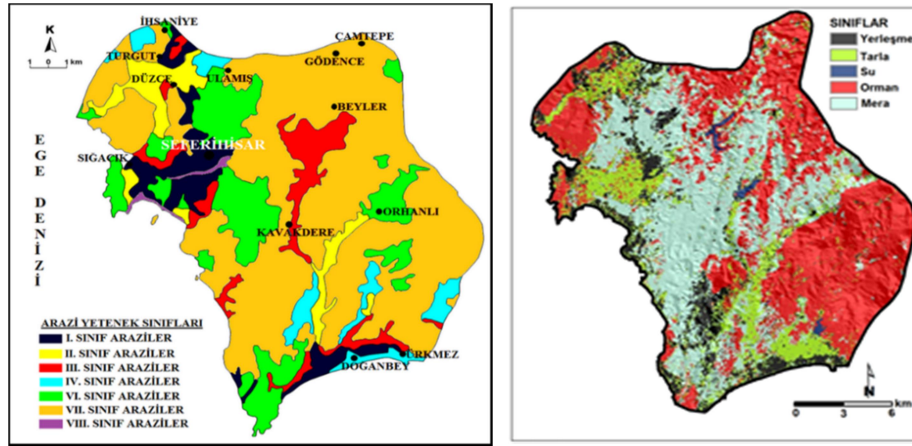
Seferihisar'da Arazi Kullanımı

Seferihisar ilçesinin doğal ortam potansiyelini yansıtan arazi yetenek sınıflarına göre dağılımı şu şekildedir: "mutlak tarım alanı olarak kullanılması gereken alanlar (I., II., III. ve IV. sınıf araziler) %24, mera-otlak olarak kullanılması gereken alanlar (VI. sınıf) %16, orman örtüsü altında olması gereken sahalar %59 ve tarım-orman-mera ve yerleşime uygun olmayan alanlar ise %1'lik bir orana sahiptir" (Şekil 5).

Seferihisar'da arazi kullanım durumu; "%40 orman-maki-garig (%8 orman, %32 maki-garig), %34 çayır-mera (%12 degrade=doğal potansiyelini yitirmiş araziler), %13,5 tarım (%10 kuru tarım, %3,5 sulu tarım), %11,2 yerleşim ve %1 su yüzeyleri ve %0,3 diğer alanlar şeklindedir. Tarım alanları Dünya geneline göre fazlayken, Türkiye ve İzmir ortalamasına göre daha azdır. Orman alanları İzmir ortalamasından az iken Dünya ve Türkiye ortalamasına göre fazladır.

Seferihisar'da çayır-mera alanları, Dünya, Türkiye ve İzmir'e göre fazladır. Asıl dikkat çeken durum ise Seferihisar'da yerleşim alanlarının Dünya, Türkiye ve İzmir ortalamalarının çok üzerinde bir alan kaplamasıdır (Tablo 1, Şekil 5). Cittaslow unvanlı bir ilçede yerleşim alanlarının toplam yüzölçümünün %11'ini oluşturması üzerinde dikkatle durulması gereken bir husustur" (Gülersoy, 2014a; Gülersoy, 2014b; CORINECBS, 2022).

Şekil 5: Solda Seferihisar Arazi Yetenek Sınıfları Haritası, Sağda Seferihisar Arazi Kullanım Haritası.

Kaynak: CORINECBS (2022). Arazi kullanım verileri, <http://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022). Gülersoy, A.E. (2014b). Yanlış Arazi Kullanımı, *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 49-128.

Tablo 2: Seferihisar, Dünya, Türkiye ve İzmir Arazi Kullanım Durumlarının Karşılaştırılması (%).

Arazi Kullanım Şekli (%)	DÜNYA	TÜRKİYE	İZMİR	SEFERİHİSAR	
Tarım Alanları	Sulu Tarım	2	7	10	3,5
	Kuru Tarım	8	24	22	10
Orman Alanları	30	28 (%13'ü bozuk orman)	49 (%28 maki-garig)	40 (%32 maki-garig)	
Çayır-Mera	25	19	15	34 (%12 degrade araziler)	
Yerleşim Alanları	3	1	2	11,2	
Su Yüzeyleri	3	1	1	1	
Diğer Alanlar	29	20	1	0,3	
TOPLAM	100	100	100	100	

Kaynak: CORINECBS (2022). Arazi kullanım verileri, <http://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022). Gülersoy, A.E. (2014b). Yanlış Arazi Kullanımı, *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 49-128.

Seferihisar’da tarım alanlarının “%10’u ekili alanlardan, %90’ı ise dikili alanlardan oluşmaktadır. Mevcut tarım arazilerinin %6’sını zeytinlikler, %17’sini turunçgil bahçeleri, %5’ini bağ, %1’ini meyve, %6’sını tarla, %4’ünü sebze ve %1’ini süs bitkileri alanları oluşturmaktadır. Seferihisar’da tarım alanlarının %27-30’u sulanmaktadır”.

2012 ve 2020 yılı tarımsal verileri incelendiğinde tarla alanlarının %22, sebze alanlarının %35 oranında azaldığı, buna karşın meyve alanlarının %13, süs bitkisi yetiştirilen alanların ise %2 oranında arttığı görülmektedir (İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2012-2020). Aynı dönemde tarımsal ürün deseninde de değişimler yaşanmıştır Nitekim 2012-2020 yılları arasında ekim alanları azalan ürünler içerisinde domates (%66), buğday (%59), fiğ (yeşil) (%36), enginar (%29) dikkat çekerken, makarnalık buğday ve çavdar melezi bir yem bitkisi olan tritikale (%559) ve biber (%5) ekim alanları artmıştır. Kurak-yarıkurak şartlara, tuzluluk gibi sınırlandırıcı şartlara dayanıklılık gösteren bir tahıl türü olan tritikale üretiminin Seferihisar’da artmış olması sürdürülebilirlik açısından olumlu iken özellikle buğday ve enginar ekim alanlarının azalması ise yörenin ekolojik şartlarına uygun değildir. 2012-2020 yılları arasında büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısında da belirgin bir artış yaşanmıştır. Bu durum yerel yönetim ve il tarım müdürlüğünce hayvancılığın teşvik edilmesi ve İzmir metropolünde yaşayan insanların süt-süt ürünleri ve et ihtiyacının karşılanmasıyla ilintilidir.

SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) SEFERİHİSAR’DA DÜNDEN BUGÜNE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI

Sürdürülebilir kentleşme çerçevesinde, sakin şehir Seferihisar’daki çevre sorunları ‘Seferihisar’da cittaslow kapsamında yapılan çalışmalar’ ve ‘Seferihisar’da dünden bugüne sürdürülebilir kentleşme ve çevre sorunları’ başlıkları altında irdelenmiştir.

Seferihisar’da Cittaslow Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Seferihisar’da cittaslow kapsamında yapılan çalışmaları maddeler halinde sıralamak mümkündür (Akman, Akman & Karakuş, 2018; Festival.com, 2022; Seferihisar Belediyesi, 2022).

“Anıt Zeytin Ağaçları Projesi: Seferihisar’da bulunan asırlık zeytin ağaçlarından toplanan zeytinler fabrikada sıkılarak zeytinyağı ortaya çıkarılmış ve bu zeytinyağları özel şişeleme yapılarak yapılan müzayede ile değerlerinin ortaya konulması sağlanmıştır.

Can Yücel Tohum Merkezi: Seferihisar’da kurulan Can Yücel Tohum Merkezi ile kaybolmaya yüz tutmuş birçok tohum gün yüzüne çıkmıştır. Seferihisar ilçesi içerisindeki birçok köyden alınan tohumlar tohum merkezinde

tutulmakta ve çeşitlendirilmektedir. Satışın yasak olduğu bu süreçte, hayata geçirilen tohum takas şenlikleriyle birçok tohuma ilçe halkı ya da ziyaretçilere eriştirilmektedir. Söz konusu tohum takas şenliğinin 2022 yılında on birincisi düzenlenmiştir.

Türkiye ve İtalya Ortaklığında Sürdürülebilir Balıkçılık Projesi: Avrupa Birliği tarafından finanse edilen bu proje ile Seferihisar'da küçük ölçekli balıkçılık standartlarının yükseltilmesi ve İtalyan ortakların deneyiminden yararlanmak amaçlanmıştır.

Doğa Okulu ve Seferihisar Doğa Mirası (Orhanlı Mahallesi): Doğa Derneği ile birlikte kerpicin nasıl hazırlandığı, zeytinyağından sabunun nasıl üretildiği vb. geçmişten bugüne kadar ulaşan ve kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerleri tekrar gün ışığına çıkarmak amacıyla Doğa Okulu kurulmuştur. Ayrıca doğa derneği ile birlikte bir doğa envanteri ortaya çıkarılmıştır.

Seferihisar Belediyesi Kapalı Pazar Yerinde Fotovoltaik Güç Santrali Kurulumu: Seferihisar'da kapalı pazar yeri çatısına kurulan güneş enerji santrali ile belediye binasının elektrik ihtiyacı karşılanmaktadır. Artan elektrik ise satılmaktadır.

Teos Sulak Alanı ve Kumullarını Destekleme Projesi: Seferihisar'ın Sığacık mahallesinde Teos antik kentinde bulunan sulak alan ve kumul ekosistemini korumak amacıyla 2012 yılında bu proje başlatılmıştır. Bir yıl süren Teos Sulak Alanı ve Kumullarını Destekleme Projesinde Teos antik alan çevresinde bulunan doğal oluşumun bir doğa parkı haline gelmesi amacıyla çalışmalar yürütülmüştür.

Sığacık Peyzaj Tasarım Projesi: Seferihisar'ın sosyal yaşam alanının güzelleşmesi amacıyla 100'ün üzerinde farklı türde ağaçlar dikilmiştir. Ayrıca yağmur nedeniyle oluşabilecek herhangi bir tehlikeye karşı drenaj sistemi yapılmıştır.

Bereketli Sulama Projesi: Seferihisar Belediyesi Beyler Barajı ana isale hattı yenilenmiştir. Bu proje tarım alanlarının daha verimli kullanılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yaşayan Kale: Sığacık mahallesinde bulunan Sığacık kale içi, içerisinde 300'e yakın konut bulundurmakta ve yüzyıllardır sur ile çevrili alan içerisinde yaşam ilk günkü gibi devam etmektedir. 2013 yılında başlatılan restorasyon çalışması ile Sığacık kale içi, restore edilerek yeni görüntüsüne kavuşmuştur.

Çocuk Belediyesi: Seferihisar'da çocukların hayatı öğrenmelerini, eğitim hayatlarının sadece okulda olmadığı bir ortam yaratmak amacıyla 2011 yılından itibaren Belediye çalışmalarında karar alıcı bir mekanizma olarak Çocuk Belediyesi kurulmuştur. Seferihisar Belediye Meclisinde alınan karar ile

Seferihisar Belediyesi bütçesinden 60 000 TL çocukların kullanımına tahsis edilmiştir. Çocuk Belediyesi 2017 yılı içerisinde Çocukça Arkeoloji, Bilim Gösterileri, Karagöz Hacivat Gösterileri, Sahil Temizliği Kampanyası, Geri Dönüşüm Kampanyası, Kitap Bağış Kampanyası gibi birçok çalışmayı gerçekleştirmiştir.

Seferihisar Anı Evi: Seferihisar merkez ilçede bulunan tarihi Zenşiye Güler konağı kiralanarak Kent Belleği ve Anı Evi oluşturulmuştur.

Mandalina Festivali: 2022 yılında yirmi ikincisi düzenlenecek mandalina şenliği ile hem mandalina tanıtımı yapılmakta hem de ilçe halkı ve ilçe dışından ziyaret eden vatandaşların bir arada olma imkânı yaratılmaktadır.

Genç Bank ve Genç Bank Festivali: Seferihisar Belediyesi ve Toplum Gönüllüleri Vakfı ile birlikte 2012 yılından itibaren yürütülen Genç Bank projesi ile gençlerin proje yapma kültürü kazanmaları hedeflenmiştir. Bu tarihten itibaren 10'dan fazla proje hayata geçirilmiştir.

Yaratıcı Yazarlık Okulu: Oxford Üniversitesi ve 19 Mayıs Üniversitesi işbirliği ile 2015 yılında hayata geçirilen Yaratıcı Yazarlık Okulu ile vatandaşların hayallerinin gelişmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Masal Evi Projesi: Seferihisar'da yaşayan dezavantajlı çocukların masal ile terapi yöntemi sayesinde toplumsal uyumunu kolaylaştırmak amacıyla Masal Evi açılmıştır.

TURMEPA Masmavi Deniz Kampı: Proje kapsamında 8-17 yaşları arasında yurt içi ve yurt dışından farklı grupların Seferihisar'da düzenlenen deniz eğitim kampına katılmaları sağlanmıştır.

Üretici Pazarları: 2009 yılında faaliyete geçen üretici pazarları başta kadınlar olmak üzere yerel üreticinin kendi ürettiği ürünleri satarak ev ekonomilerine katkı sağlamalarına imkân tanımıştır.

Doğanbey Jeotermal Sera İşletmesi ve Meyve Kurutma Tesisi: Önemli bir ekonomi kaynağı olarak görülen Seferihisar mandalinasının yılın 12 ayı sofralarda olmasını sağlamak amacıyla dilimleyip kurutma imkânı veren bu tesis kurularak faaliyete geçmiştir.

Mandalina Üreticiliği Birliği: Seferihisar Mandalina Üretici Birliği, üretici ve tüketici arasındaki aracıyı kaldırarak üretilen ürünü değerlendirmek ve ürünün değerini arttırmak amacıyla 2013'te kurulmuştur.

Mandalina ve Zeytinyağı Üreticiliği Birliği Kurulumu: Seferihisar'da tüm üreticilerin bir birlik çatısı altında toplanarak mandalina ve zeytin üretiminde hem

üretici ve tüketici arasındaki aracıyı kaldırmak hem de sürdürülebilir olarak birlikler sayesinde varlığını sürdürebilmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Seferihisar'ın Geleneksel Mutfağı: Seferihisar Belediyesi, Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği ve İzmir Ekonomi Üniversitesi ortaklığı ile Seferihisar'ın kendi değerlerini, ürünlerini ve yemeklerini kullanarak sürdürülebilir turizm alanında kapasitesini geliştirmesi amaçlanmıştır.

İşlenmiş Mandalina ve Enginar Ürünlerinin Çeşitliliğinin Sağlanarak Ürünlerin İç ve Dış Pazarda Yer Alması-Mandalina Reçeli, Enginar Konservesi Üretim Hattı: İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) 'Kırsalda Ekonomik Çeşitlilik Mali Destek Programı' çerçevesinde Mandalina Reçeli-Enginar Konservesi Tesisinin Kurulması Projesi, Ulamış Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi işbirliği ile enginar ve mandalina da çeşitliliği arttırmak ve hem yurtiçi hem de yurtdışında pazara sunmak üzere hayata geçirilmiştir.

Zeytinyağı Dolum-Paketleme Tesisinin Kurulması Projesi: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 'Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı' çerçevesinde Zeytinyağı Dolum ve Paketleme Tesisinin Kurulması Projesi ile hem istihdam yaratmak ve ürünlerin kalitesini arttırmak hem de yerelde ürünleri koruma hedefiyle yerel kalkınmanın önünü açmak amaçlanmıştır.

Turizmde Ekolojik Markalaşma: İzmir Kalkınma Ajansı destek programı çerçevesinde Seferihisar Kaymakamlığı işbirliğiyle ekoloji odaklı yerel ekonominin canlandırılması için bir sektör analizi ortaya konulmuştur.

Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Pekmez Üretim Tesisi: Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nin 'Seferihisar Yerel Üzümü Pekmez Üretimi ile Katma Değerinin Arttırılması Satış Pazarlama Olanaklarının Geliştirilmesi' projesi İzmir Kalkınma Ajansı'ndan (İZKA). 478 Bin Türk Lirası hibe almaya hak kazanmıştır. Seferihisar ilçesinde üretilen üzümün değerlendirilmesi amacıyla proje kapsamında Payamlı'da 3 ton/gün kapasiteli pekmez üretim tesisi kurulmuştur.

Beyler Zeytinyağı Fabrikası: Seferihisar Belediyesi yerel ürünlerin ekonomiye kazandırılması, markalaştırılması ve istihdam yaratılması hedef programı kapsamında potansiyel kaynakları değerlendirmeye çalışmaktadır. Beyler Mahallesi'nde var olan tesis yenilenerek 20 ton kapasiteli zeytinyağı sıkım hattı devreye girmiştir. Aynı zamanda marka değeri yaratılarak zeytinyağı iç ve dış pazara sunulmaktadır.

Seferihisar Samos Feribot Seferlerinin Düzenlenmesi: Seferihisar ile Yunanistan'ın Samos adası arasında düzenli feribot seferleri başlatılarak ikili işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Kadın Emeği Evleri: Çeşitli nedenlerle problemler yaşayan ya da yaşam kalitelerini yükseltmek isteyen kadınların bu taleplerini karşılamak adına 2010 yılında iki adet Kadın Emeği Evi kurulmuştur. Seferihisar Belediyesi 2022 yılında Üretici Kadınlar Derneği'ne atölye tahsis etmiştir.

Okul Tarlaları: Öğrencilerin küçük yaşta toprakla buluşabilmesi ve bu sayede daha bilinçli bir vatandaş olabilmeleri amacıyla 8 ayrı okulda tarla kurulmuştur.

Seferihisar Belediyesi 1. Ürkmez Sanat ve Kültür Festivali: 2022 yılında ilki düzenlenmiştir.

Seferihisar Ata Ekmeği ve Armola Şenliği: 2022 yılında beşincisi düzenlenecektir.

Lavanta ve Ekinezya Hasat Şenliği: 2022 yılında yedincisi düzenlenecektir.

Sığacık Müzik Festivali: 2019'da birincisi düzenlenmiş olup, 2022 yılında ikincisi düzenlenecektir

Seferihisar Tiyatro Festivali: 2022'de onuncusu düzenlenecektir.

Git Fest: 2022 yılında ikincisi düzenlenecektir.

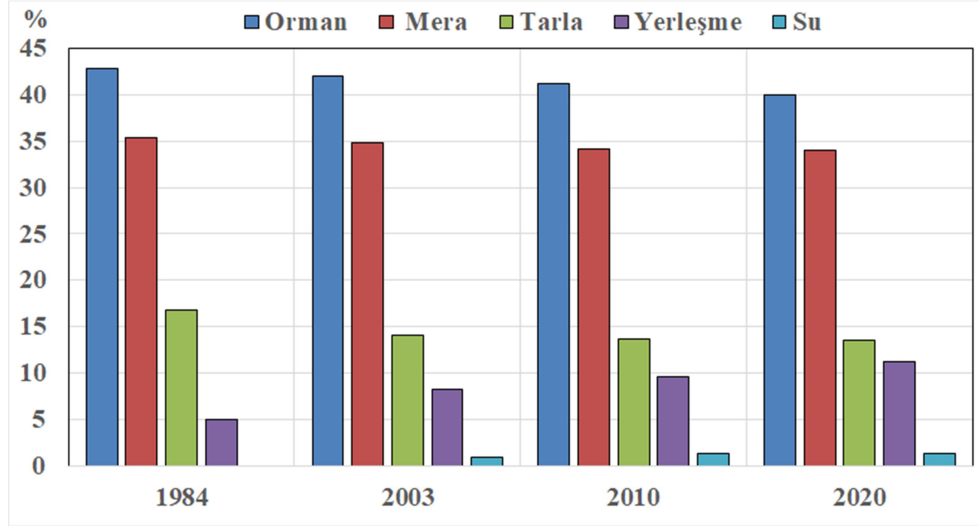
Su Çalıştayı: Seferihisar Belediyesi ve Keçi Derneği iş birliğiyle düzenlenen su çalıştaylarının ilki 2022 yılında Seferihisar'da yapılmıştır⁴.

Seferihisar'da Dünden Bugüne Sürdürülebilir Kentleşme ve Çevre Sorunları

Bu bölüm, “yanlış arazi kullanımından kaynaklanan çevre sorunları” ve “diğer çevre sorunları” başlıklarından oluşmaktadır.

⁴ Daha fazla ayrıntılı bilgi için <http://seferihisar.bel.tr/tum-haberler/> adresi incelenebilir.

Şekil 6: Seferihisar'da 1984-2020 Yılları Arasında Arazi Kullanımında Meydana Gelen Değişim (%).

Kaynak: Gülersoy, A. E. (2014). Seferihisar'da Arazi Kullanımının Zamansal Değişimi (1984-2010) ve İdeal Arazi Kullanımı İçin Öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 155-180. Landsat TM uydu görüntülerinden yararlanarak 2020 yılı verileri eklenmiştir.

Yanlış arazi kullanımından kaynaklanan çevre sorunları

1984-2020 yılları arasında “tarla, orman ve mera alanlarında azalma olurken, yerleşim alanlarında belirgin bir artış gerçekleşmiştir (Şekil 6). Orman alanlarındaki azalma, yerleşim alanları ile barajların-göletlerin orman-maki sahaları aleyhine genişlemesiyle ilgilidir. Mera alanlarının azalmasında söz konusu nedenler yanında, havza tabanında narenciye bahçelerinin, yüksek alanlarda ise bağ ve zeytinliklerin oluşturulması etkili olmuştur. Tarım alanlarındaki azalma, 1985’den günümüze devam eden yoğun ikincil konut yapılaşması ve 1990’lı yıllarda başlayan toplu konut çalışmalarlarıyla ilgilidir”.⁵ Nitekim 1990-2018 yılları

⁵ “Seferihisar’da 1984, 2003 ve 2010 yıllarında orman alanları ilk sırada yer alırken, onu sırasıyla mera, tarla, yerleşme ve su alanları takip etmiştir. 1984-2010 yılları arasında tarla alanlarında %18 (1178 ha), orman alanlarında %4 (624 ha), mera alanlarında %3 (460 ha) oranında azalma olurken, yerleşim alanlarında %92 oranında (1756 ha) bir artış gerçekleşmiştir. 1990’lı yıllarla birlikte inceleme alanında sulu tarım faaliyetlerini desteklemek ve içme-kullanma suyu temin etmek için baraj ve göletler inşa edilmiştir (1990-Ürkmez Barajı, 1994-Seferihisar Barajı, 2006-Kavakdere Barajı, Gödence Barajı inşa halindedir). Bu sürecin sonunda, su yüzeyleri sahanın %1’inden fazlasını kaplamıştır” (Gülersoy, 2014a).

arasını kapsayan döneme ait CORINE verilerine göre de Seferihisar’da yerleşim alanları, tarım alanlarının aleyhine yaklaşık %2,15 oranında artış göstermiştir (CORINECBS, 2022).

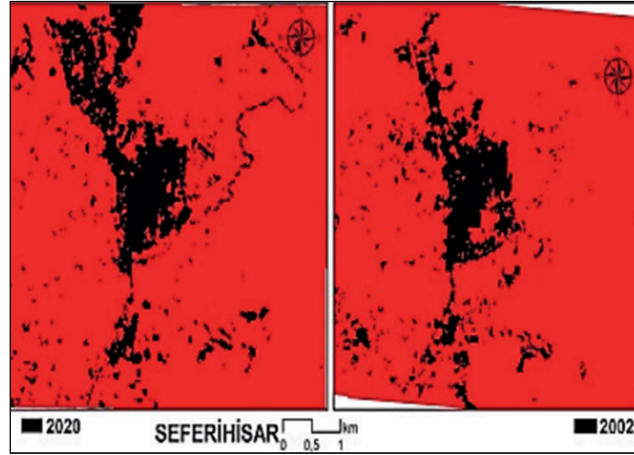
Araştırma alanında arazi kabiliyet sınıfları ile arazi kullanımı arasında uyumsuzluk söz konusudur. Nitekim 1985’ten günümüze devam eden ikincil ve toplu konut yapılaşmaları, sahanın doğal ortam potansiyeline uygun değildir.

Şekil 7: Sığacık Çevresinde 2011 ve 2018 Yılları Arasında Kentsel Yayılma.

Kaynak: Aygün, A., Kalonya, D.H. & Gülhan, G. (2021). Analyzing the Impacts of Slow City Branding on Urban Space: The Case of Sığacık, *Planlama*, 31(2), 232-260.

Şekil 8: Seferihisar’ın 2002-2020 Yılları Arasında Alansal Olarak (km) Büyümesi.

Kaynak: Özüpekçe, S. (2021). Built-up indeks kullanılarak Türkiye’nin yavaş şehirlerinin (cittaslow) zamansal değişimi. *Coğrafya Dergisi*, 43, 1-18.

Seferihisar'da turizmin hızlandığı “1980’den 2000’li yıllara yerleşim alanlarındaki artış dikkat çekici olup; 1984-2010 yılları arasındaki bu artışın oranı %92’dir. Söz konusu durumun ortaya çıkmasında ikincil konut ve son 20 yılda hızlanan toplu konut yapılaşması etkili olmuştur” (Gülersoy, 2014a). Türkiye’nin ilk yavaş şehri Seferihisar, yavaş şehir olduktan (2009) sonra da hızlı bir yapılaşmaya uğramıştır. Özüpekçe’nin yavaş şehirler ile ilgili çalışmasına göre de betonlaşmanın en fazla olduğu yavaş şehirler cittaslow ağına en erken katılım gösteren yerleşmelerdir. Built-Up analizi sonucuna göre Seferihisar’ın sahip olduğu yerleşim alan kilometresi 2002’de 3.09’ken, 2020’de 4.65’e yükselmiştir. Başka bir deyişle Seferihisar şehri 19 yılda %40 (2 km) oranında büyümüştür (Özüpekçe, 2021; Şekil 7, Şekil 8). Aynı dönemde nüfus miktarında da %61 oranında artış yaşanmıştır. Bu durum cittaslow ağına katılımın (Seferihisar’ın katılımı 2009) genel olarak kentleşmeyi hızlandırdığını ifade etmektedir. Nitekim aşağıdaki şekiller ve tabloda yer alan veriler bunu doğrulamaktadır.

Tablo 3: 2009-2021 Yılları Arasında Türkiye, İzmir ve Seferihisar Nüfus Artış Miktarları ve Oranlarının Karşılaştırılması.

	2009	2021	Artış Miktarı (Kişi)	Nüfus Artış Oranı (%)
Türkiye	72561312	84680273	12118961	16,7
İzmir	3868308	4425789	557481	14,4
Seferihisar	28603	52507	23904	83,6

Kaynak: TÜİK (2022). Nüfus sayımları, <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=n%C3%BCfus>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

2009-2021 yılları arasındaki 13 yıllık süreçte Türkiye’nin toplam nüfusu %17, İzmir’in toplam nüfusu %14 oranında artarken, aynı dönemde Seferihisar toplam nüfusu %84 (23 904 kişi) oranında artmıştır (Tablo 3).

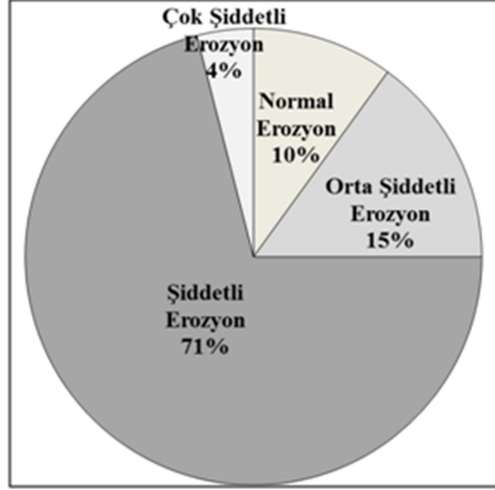
Tarım arazilerindeki azalmaya karşın imarlaşmanın hızlanması Seferihisar’da da ilkel birikim sürecinin devam ettiğini ifade etmektedir. Nitekim İzmir ilindeki emlak fiyatlarındaki en büyük artışın gerçekleştiği ilçelerden birisi de Seferihisar’dır. Seferihisar Belediyesi faaliyet raporlarına göre 2010 yılında 212, 2011 yılında ise 397 yapı ruhsatı çıkmıştır. “2008-2012 yılları arasında, belediyece verilen yapı ruhsatı 146’dan 432’ye, yapı kullanım ruhsatı ise 246’dan 699’a çıkmıştır. İmar ve Şehircilik Müdürlüğü 2016 yılı faaliyet raporuna göre de 986 yapı ruhsatı verilmiştir. 2016 yılında ise İzmir ilindeki emlak fiyatlarındaki en büyük artış Seferihisar’da olmuştur. Bu artış 2015 yılında %12’yken 2016 yılında %22’ye çıkmıştır” (TÜİK, 2022).

Seferihisar’da “giderek artan ikincil konut yapılaşması Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İzmir-Manisa Çevre Düzeni Planı’nda da belirtilmiştir. Bu plana göre Seferihisar’ın 2025 yılında tahmini nüfusu 88 bini bulacaktır. Sözü edilen rakam

yaz aylarında 250 bini aşmaktadır” (TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, 2021). Özellikle kent merkezinin çevresinde, “İzmir-Seferihisar yolu üzerinde daha önce yapılaşma olmayan boş araziler, Seferihisar ve Güzelbahçe-Yelki arasında kalan bölgeler giderek dolmakta ve tarım arazilerine çok katlı veya lüks konutların inşa edildiği gözlenmektedir” (Güler, 2021).

Özetle Seferihisar arazileri “doğal ortam potansiyeline uygun olarak kullanılmamaktadır. Nitekim Seferihisar’da III. sınıf arazilerin %1’i, IV. sınıf arazilerin %1’i, VI. sınıf arazilerin %3’ü, VII. sınıf arazilerin %0,3’ü ve VIII. sınıf arazilerin %61’i yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. Doğal ortam şartları düşünüldüğünde Seferihisar’ın %60’ının ormanlarla kaplı olması gerekmektedir. Bu oranın araştırma alanında maki alanları dâhil olmak üzere %41 olması, binlerce yıllık tahribatın sonucudur. Nitekim orman örtüsü altında olması gereken arazilerin %18’i yerleşim, tarım vb. alanları olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında arazi yetenek sınıfları açısından %24’ü tarıma uygun sahalardan oluşan araştırma alanının ancak %14’ünde tarım yapılması da düşündürücüdür. Doğal potansiyel bakımından sahanın %16’sı çayır-mera olarak kullanılmaya uygun iken günümüzde bu oranın %34 olması arazi degradasyonunun açık bir göstergesidir. Başka bir deyişle sahanın %18’i yoğun otlatma baskısıyla karşı karşıyadır. Türkiye genelinde yerleşim alanları %1’lik bir paya sahipken Seferihisar çevresinde bu oranın %11 olması oldukça dikkat çekicidir. İnceleme alanında kış aylarında km²’ye 82 kişi düşerken, yaz mevsiminde ise 395-500 kişi düşmektedir. 1985’ten günümüze adeta kıyı ve tarım alanları yağması şeklinde devam eden ikincil ve toplu konut yapılaşmaları sahanın doğal ortam potansiyelini olumsuz etkilemektedir” (Gülersoy, 2014a).

Şekil 9: Seferihisar'da Erozyon Sınıfları (%).

Kaynak: Gülersoy, A. E. (2014). Seferihisar'da Arazi Kullanımının Zamansal Değişimi (1984-2010) ve İdeal Arazi Kullanımı İçin Öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 155-180.

Arazi yetenek sınıfları ile arazi kullanımı arasındaki uyumsuzluk, bazı olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. “Nitekim havzanın %75’inde görülen şiddetli erozyon, eğimli ve doğal bitki örtüsünden yoksun arazilerde oldukça etkili olmaktadır (Şekil 9). Sahanın %15’inde orta şiddetli erozyon ve %10’unda ise normal erozyon gerçekleşmektedir. Araştırma sahasında eğimin %10 ve üzerinde olduğu, doğal bitki örtüsünden yoksun flişler ve Neojen sedimentlerden oluşan degrade arazilerde, kuru tarım ve mera alanlarında, yerleşim alanları ve taş-mıcır-kum ocakları çevrelerinde şiddetli erozyon söz konusudur”. Özellikle orman alanlarında toprak örtüsünün sıyrılması sonucunda ortaya çıkan ana materyal üzerinde yürütülen tarım faaliyetleri birkaç yıl verim alındıktan sonra bırakılmaktadır. Başka bir deyişle o saha adeta çöle dönüşmektedir.

Bunun yanında Sığacık Mahallesi Killik (Teos) Mevkii’nde Neojen killi-kireçli anamateryallerden oluşan sahada yaşanan heyelan ciddi bir sorundur. Bu saha 14.01.2019’da Cumhurbaşkanı Kararı ile Afete Maruz Bölge ilan edilmiştir.

Bilindiği gibi “mevcut kıyı kanununa göre, kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde 100 m genişliğindeki alanlarda güneybirlik kullanıma hizmet edecek tesisler, rekreasyon alanları vb. oluşturulması gerekmektedir. Seferihisar kıyılarında çoğu yerde bu kanuna uyulmadığı görülmektedir” (Gülersoy, 2014a)

Sonuç olarak, 1985'ten günümüze adeta kıyı ve tarım alanları yağması şeklinde devam eden ikincil ve toplu konut yapılaşmaları sahanın doğal ortam potansiyelini olumsuz etkilemektedir.

Seferihisar'da diğer çevre sorunları

Bu başlık altında: depremsellik, tsunami ve zemin sıvılaşması sorunu; jeotermal alanların ideal kullanılamaması sorunu; sel, taşkın, kuraklık ve orman yangınlarının sıklıklarını ve etki alanlarını artırması; çevre kirliliğiyle (su, toprak, hava, gürültü vd.) ilgili problemler irdelenecektir.

Depremsellik, tsunami ve zemin sıvılaşması sorunu: Seferihisar ve çevresinde üzerinde durulması gereken asıl meselelerden birisi de Seferihisar, Tuzla, Gülbahçe ve Urla gibi aktif faylar yanında Sisam (Samos), Sakız, Midilli ve İkaria adalarından Anadolu karasına uzanan deniz altı aktif faylara (Şekil 3) bağlı olarak yaşanacak depremler-tsunamiler⁶ ve zemin sıvılaşması problemidir (Şekil 2 ve 10). Söz konusu diri fayların 6.5-7.0 büyüklükte deprem üretme potansiyelleri vardır. Nitekim 06.11.1992 (Doğanbey-Tuzla Fayı, M⁷: 6.0), 10.04.2003 (Seferihisar Fayı, M: 5.7), 17.10.2005 (Urla-Seferihisar, M: 5.6-5.9) ve 30.10.2020 (Ege Denizi-Seferihisar, M: 6.6) tarihlerinde yaşanan depremler bunu kanıtlamaktadır. 30.10.2020 tarihinde yaşanan depremde Seferihisar'da 1 bina

⁶ 30.10.2020 depremi sonrası yaşanan tsunamiden “en fazla etkilenen bölgeler deprem merkez üssünden kuzey yönde 30 km. uzaklıkta olan Sığacık Teos Marina, Sığacık Körfezi ve Akarca bölgeleridir. 100-200 m. seviyelerinde gözlenen deniz çekilmesi sonrasında oluşan tsunami dalgaları körfez içi derinliği daha sığ olan Sığacık Sahili, Akarca ve Akkum kıyı şeridi boyunca etkili olmuştur. Sığacık Kaleiçi can kaybı ve maddi hasarın olduğu en önemli yerleşim yeridir. Özellikle dar sokakları nedeniyle tsunami dalgaları daha da hız kazanmış ve bir anda Kaleiçi yerleşimindeki evlerin bodrum ve zemin katlarını basmıştır. Bölgede yer alan konut ve işyerlerinde önemli ölçüde maddi hasar oluşmuştur. Birçok iş yerinin masa ve sandalyeleri sulara kapılmış, işletmeler kullanılamaz hâle gelmiştir. Tsunami sularına kapılan bazı arabaların denize sürüklendiği ve araç hasarlarına neden olduğu gözlenmiştir. Teos Marina'da sürüklenen teknelerde de hasarlar oluşmuştur. Marina içerisinde yer alan işletmelerde su basmaları olmuş, Sığacık Marina ile Akkum Caddesi arasındaki bölge tamamen sular altında kalmıştır. Liman Caddesi boyunca araçlarda ve işletmelerde maddi hasarlar oluşmuştur. Ana caddelere ulaşan deniz suları, deniz kıyısına dik sokaklar boyunca iç kısımlara ilerlemiştir. Dalgalar kıyı şeridi boyunca yerleşim yerlerinde, sahil şeridindeki parklarda ve sosyal tesislerde hasara sebep olmuştur. Limandaki birçok tekne ise halatlarını kopararak çekilen denizde ve sığ kıyılarda yan yatmıştır. Sığacık Körfezi kıyılarında su baskın mesafesi en çok 415 m.'ye ulaşmış, balıkçı barınağında 20 tekne batmış, 1 kişi tsunaminin güçlü akıntı etkisine karşı koyamamış ve hayatını kaybetmiştir” (T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021).

⁷ Magnitüd (Büyüklük): Depremde ortaya çıkan enerjinin büyüklüğünü ifade etmektedir.

yıkılmış, 24 binada ağır, 28 binada orta ve 311 binada ise az hasar tespit edilmiştir (T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021).

Şekil 10: Solda Seferihisar İlçesi, Sığacık Kaleiçi ve Çevresinde Etkili Olan Tsunami Dalgalarının Ulaştığı Yaklaşık Alanın Lokasyon Haritası (sarı renkli alan tsunami dalgalarının etki sahasını göstermektedir). Sağda Tsunamiden Sonra Sığacık ve Çevresinin Havadan Görüntüleri.

Kaynak: Soldaki harita için T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (2021). *İzmir il afet risk azaltma planı (IRAP)*. İzmir: T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. Sağdaki fotoğraflar için Anadolu Ajansı (2020). Depremin merkez üssü Seferihisar havadan görüntüldü, <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/depremin-merkez-ussu-seferihisar-havadan-goruntulendi/0>, (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Zemin sıvılaşması VIII. sınıf arazilerde ciddi problemlere neden olabilecektir. Nitekim Seferihisar ilçesinde VIII. sınıf arazilerin %61'i yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. Bu durum sürdürülebilir arazi kullanımı ve kentleşme açısından ele alınmalı ve yeni yerleşim alanları (!) jeolojik-litolojik ve morfolojik açılarından uygun alanlarda (örneğin aktif fayların geçmediği eğimli yamaçların düzlük alanlarla buluştuğu etek kesimlerinde) inşa edilmelidir (Şekil 2, 3 ve 10). Bu noktada asıl problem Seferihisar'ın bina stoku kapasitesini aşmış olması veya yerleşim alanı yoğunluğunun fazla olmasıdır. O halde yerleşime uygun olmayan alanlardaki binalar ya depreme karşı güçlendirilmeli ya da yıkılmalıdır. Bu işlemler yöre halkıyla birlikte uzlaşmayla yapılmalıdır.

Olası deprem senaryosunda Seferihisar'ın konut yıkımlarının en fazla olabileceği (Tuzla Fayı'nın etki alanındaki) ilçelerden birisi olacağı, Teos Antik Kenti'nin hasar görebileceği ve deprem sonrası oluşabilecek kargaşadan dolayı yağmalama eylemleri yaşanabileceği değerlendirilmiştir. Olası bir tsunamide (M: 6.8 deprem sonrasında) ise batimetrik açıdan sığ olan Seferihisar kıyılarının tsunami dalgalarının uzunluğunu artıracığı, kıyından 500 m içeriye kadar olan bölgeleri etkileyebileceği bu alan içerisinde kalan kıyı yapıları (liman, tersane, iskele, marina vb.), alt yapı (elektrik, su, atık su, doğalgaz vb.), konut, park, afet toplanma alanlarının hasar görebileceği tahmin edilmektedir (T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021).

Jeotermal alanların ideal kullanılmaması sorunu: Seferihisar-Karakoç-Doğanbey jeotermal alanı İzmir'in ikinci en yüksek kuyu ısısına sahip kaynaklardır. Sıcaklıkları 90-153 °C arasındadır. Seferihisar'ın doğal miras değerlerinden olan ve sakin şehir konsepti çerçevesinde değerlendirilmeyi bekleyen jeotermal kaynaklar günümüzde verimli kullanılmamaktadır. Nitekim Kavakdere ve Orhanlı köyleri arasındaki RSC Elektrik Üretim Şirketi'ne ait Jeotermal Enerji Santrali'nin (JES) yer altından çıkan zehirli deşarj suyunu, yer altına geri basmak yerine, dere yatağına salmaktadır (Cumhuriyet, 2021; Duvar Gazetesi, 2022). Doğal akışında dahi yöre topraklarının fiziksel-kimyasal degradasyona uğramasına neden olan sözü edilen jeotermal kaynaklar devlet ve özel sektör işbirliğiyle verimli ve yöre ekosistemine uygun olarak değerlendirilmeyi beklemektedir.

Bir diğer sorun söz konusu alanda jeotermal arama kuyuları açılarak jeotermal enerji santralleri kurulmak istenmesidir. Esas olarak bu durum yörenin jeotermal potansiyelini ideal olarak değerlendirmeye uygundur. Ancak yöre insanı mevcut jeotermal enerji santrali deneyiminin olumsuz sonuçlarını yaşadığı için yeni kurulacak jeotermal enerji santrallerine karşı çıkmaktadır (k2haber, 2020). Küçük Menderes Enerji Petrol Jeotermal Maden Elektrik Üretim Mühendislik ve İnşaat A.Ş tarafından Orhanlı ve Yeniköy arasında kurulması planlanan jeotermal enerji santrali de halkın tepkisine neden olmuştur⁸.

Değnilmesi gereken bir diğer husus ise antik dönemlerde yararlanılan ve günümüzde metruk durumda olan Karakoç ve Cumalı kaplıcalarının mülkiyet problemleridir. Romatizma, deri hastalıkları ve raşitizme iyi geldiği bilinen Karakoç kaplıcası, 1985 yılında özel turizm alanı ilan edilmiş, ancak arkeolojik sit alanlarını barındırması sebebiyle değerlendirilememiştir. Balçova jeotermal alanı örneğinden hareket edilerek söz konusu kaplıcalardan konut ve seraların

⁸ Nitekim "İzmir Valiliği'nin Seferihisar Yeniköy mevkiinde jeotermal kaynak arama, Kavaklı, Akyar ve İlkpınar'da ise işletme faaliyetleri için verdiği ruhsatlar, İzmir 1. İdare Mahkemesi'ndeki iki ayrı davayla iptal edilmiştir" (Sol Gazetesi, 2022).

ısıtılmasında ve (yukarıda sözü edilen hatalara düşülmeden) enerji üretiminde yararlanılabilir.

Sel, taşkın, kuraklık ve orman yangınlarının sıklıklarını ve etki alanlarını artırması sorunu: Bilindiği gibi küresel iklim değişikliğinin yağışların şiddeti, miktarı ve biçimin değiştirmesi sel ve taşkınları tetiklemektedir. Bunlar yanında Seferihisar gibi yerleşim alanlarının hızla genişlemesi ve mevcut yerleşim alanlarının, yolların vb.nin yağış sularının sızmasını, ilerlemesini engelleyici nitelikler taşıması sel-taşkın olma ihtimalini artırmaktadır. Nitekim 02.02.2021'de (Seferihisar.com, 2021a) yaşanan sel-taşkın adeta bu durumu kanıtlamaktadır.

Sel-taşkınların şiddetinin artmasında karayollarının set oluşturması ve menfezlerin dar olması veya temizlenmemesi vb. etkili olmaktadır. Kavakdere Mahallesi'nde yoğun yağışa ve Kavakdere Barajı kapaklarının açılmasına bağlı olarak heyelan olayının meydana gelebileceği ön görülmektedir. Doğanbey Mahallesi (dere ile kot farkı olmaması), Seferihisar merkez ilçe (yoğun nüfus), Sığacık, Tatil Sitesi-Tepecik (birçok derenin denize buralardan ulaşması, dereler ile kot farkının az olması), Ulaşmış (taşkın tesisinin bakım ve onarım ihtiyacı olması) sel-taşkın açısından riskli yerleşim birim olarak değerlendirilmiştir (İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021).

Bir diğer husus ise artan kuraklıkla birlikte evsel ve tarımsal su ihtiyaçlarının artması sorunudur. Türkiye gibi yaklaşık %40'ından fazlası çölleşme riski altındaki bir ülkede kişi başına düşen kullanılabilir tatlı su miktarı gittikçe azalmaktadır. Seferihisar'ın da içinde bulunduğu İzmir ve çevresi ise mevcut haliyle dahi mutlak su kıtlığı yaşayan yörelerden birisidir. Böyle olmasına karşın Seferihisar ve çevresinde yeraltı ve yüzey sularının kullanımıyla ilgili çalışmaların yeterli olduğunu söylemek oldukça güçtür.

Bir diğer problem de Seferihisar kıyılarında küresel iklim değişimi sonrası deniz seviyesi yükselmesine bağlı olarak tuzlu su seviyesinin tatlı su seviyesinin üzerine çıkması ve tatlı su haznelerinin tuzlaşması olasılığıdır.

Yine sıcak hava dalgalarının hem sıklığında hem de şiddetinde artışlar da orman yangınlarını tetiklemektedir. İlçede özellikle bağıl nemin düşük olduğu ve ağaç altındaki örtünün aşırı nem kaybettiği yaz döneminde orman yangınları ciddi risk oluşturmaktadır. Seferihisar'da turizm faaliyetlerine ve olanaklarına bağlı olarak yaz aylarında nüfus artışı yaşanması sebebiyle yangın sayılarında da artış olmaktadır. Nitekim Seferihisar'da 1998'de ve 18.08.2019'da yaşanan orman yangınları bunu kanıtlamaktadır. Genel olarak Çamtepe Mahallesi orman yangın riskinin yüksek olduğu bir sahadır. Seferihisar'da Orman Genel Müdürlüğü'ne ait Dikmen Kule'de Doğanbey ormanlarındaki olası orman yangınlarına karşı erken uyarı sistemi bulunmaktadır.

Çevre kirliliğiyle (su, toprak, hava, gürültü vd.) ilgili problemler: Seferihisar ve çevresinde özellikle yaz aylarında yoğun turizm baskısı yanında, yağışların azalması ve sıcaklığın artmasıyla birlikte su, toprak ve hava kirliliği sorunları yaşanabilmektedir. Nitekim Sığacık Balıkhanesi altından geçen dereye yaz aylarında ötrofikasyon meydana gelmesi ve yoğun turizm baskısına maruz kalan Sığacık kıyılarında yaşanan kirlilik bu duruma örnek olarak verilebilir. Bunlar yanında ilçenin birçok mahallesinde boş arazilere gelişigüzel bırakılan çöp, moloz ve hurda atıkları görüntü, toprak, su ve hatta hava kirliliğine neden olmaktadır (Canhaber, 2019; Medyaage, 2021; İzmirkenthaber, 2022).

Seferihisar’da toplanan atıklar Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında depolanmaktadır. Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları denetimi İzmir Büyükşehir Belediyesi denetim ekiplerince yürütülmekte ve döküm alanı yer tespit çalışmaları yapılmaktadır. Her ne kadar sözü edilen hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının ilçe içerisinde nerede depolanacağı bilgisinin istenmesine ve atık taşıyan araçların uydudan izlenmesine (Hafriyat Yönetimi Otomasyon Sistemi) rağmen gelişigüzel ve kaçak olarak dökülen atıklar Seferihisar’da görsel kirliliğe, toprak, su ve hava kirliliklerine yol açabilmektedir. İzmir İl Çevre Durum Raporu’nda (2020) kaçak döküm yapılan alanların temizlendiği ve atıkların yasal döküm sahalarına taşındığı söylene de bu durum gerçeği tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Bir diğer husus Seferihisar’da atık getirme merkezinin bulunmamasıdır. “Atıkların mekanik biyolojik işlem ünitelerinde işlenerek, geri dönüşüm malzemesi, enerji ve komposta dönüştürülmesi için entegre katı atık yönetim tesisleri kapsamında Seferihisar’ın da içerisinde bulunduğu Güney-2 bölgesinde proje yapım süreçleri başlatılmıştır” (İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021; TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, 2021).

Seferihisar’da (ileri biyolojik yöntemle arıtılan su Kocaçay Deresi’ne deşarj edilir), Doğanbey Mahallesi’nde (ileri biyolojik yöntemle arıtılan su Karakoç Deresi’ne deşarj edilir), Gödençe Mahallesi’nde (aktif çamur paket yöntemiyle arıtılan su yakın araziye deşarj edilir) İZSU’ya ait kentsel atık su arıtma tesisi mevcuttur. Ancak özellikle deniz kıyısındaki arıtma tesislerinden hâsıl olan atıkların çevresel problemlere yol açtığı bilinen bir gerçektir. “Sığacık-Sazlıgöl mevkiinde, 2010 yılında Sığacık, Seferihisar merkez ilçe ve Akarca mahallelerinin atık sularını arıtmak adına İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İZSU)’ne bağlı Seferihisar Atık Su Arıtma Tesisi kurulmuştur. Fakat arıtma tesisinden denize sızan atık su bölge sakinleri için bir tehdit olmakla birlikte 2018 yılında Akarca’daki mavi bayraklı plajın mavi bayrağı indirilmiştir (Ege Postası, 2020). Akarca Sivil İnisiyatif ve Hizmet Platformu temsilcisiyle yapılan görüşmede arıtma tesisinin mevcut kapasitesinin yetersiz olduğu, tesisin kurulma yeri itibarıyla kapasite artırımına müsait olduğu ifade edilmiştir. Arıtma tesisinden denize yapılan deşarjin yeterince açığa ve derine yapılmaması (dolayısıyla atık suyun derin su

akıntılarının ulaşmaması) deniz kirliliğine sebep olmaktadır. Kapasite artışı gerçekleştirilirse ve yetkililerin belirttiği gibi atık suda herhangi bir kirlilik bulunmuyorsa Akarca sakinleri için sorun ortadan kalkacaktır” (Güler, 2021; İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021; TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, 2021). Akarca Plajı yoğun çalışmaların ardından 30.07.2022 tarihi itibarıyla mavi bayrağını geri almıştır (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2022).

Ürkmez Barajı'nı besleyen Ürkmez deresinden, barajın yüzey, orta ve dip kısmından alınan su örneklerinin analizinden yıllık ortalama nitrat değerinin 0,30 ile 10,05 mg/l arasında olduğu görülmektedir. Seferihisar Barajı'nda ise nitrat değeri 4 mg/l'dir. Bilindiği gibi sularda kabul edilebilir nitrat konsantrasyonu 50 mg/l'dir. Başka bir deyişle Seferihisar barajlarında büyük ölçüde tarımsal gübrelemeden kaynaklanan nitrat kirliliği söz konusu değildir.

Akarca'da Akdeniz foklarının yaşam alanında kurulmak istenen balıkçı barınağı ve balık çiftlikleri Seferihisar halkının yoğun tepkisine neden olmuştur. İlgili bakanlıkların onay verdiği ve belediyelerin sessiz kaldığı projeyi Seferihisarlılar yargıya taşımıştır (Yeşil Gazete, 2020). “Akarca sakinlerinin ifade ettiği gibi balıkçı barınağı projesi için İzmir Valiliği bölgedeki az yerleşimi sebep göstererek ‘çevresel etki değerlendirmesine gerek yoktur’ raporu vermiştir. Fakat bölgede yerleşim alanı oldukça fazladır” (Güler, 2021). Durum böyleyken Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Seferihisar Tepecik Mahallesi'nde yapılması planlanan Akarca Balıkçı Barınağı imar planlarının yürütmesi durdurulmuştur (Seferihisar.com, 2021b). Öte yandan T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın, Sığacık (Teos) Yat Limanı'nın kapasitesini artırma kararına Seferihisar halkı “akıntının azalması sonucu zaten durgun olan denizde kirliliğin büyüyeceğini, artan yat sayısı ile daha fazla fosseptiğin koya akacağını, deniz dolgusuyla da Sığacık'ın doğal yapısının tahrip edileceğini” öne sürerek karşı çıkmaktadır (Cumhuriyet, 2022).

Bir diğer husus ise Sığacık ve Demircili koylarında orkinos üretim çiftliklerinin neden olduğu su kirliliğidir. Seferihisar açık deniz alanlarında balık çiftlikleri mevcuttur. Bu çiftlikler daha önce kıyıya çok yakın iken 2007'de yürürlüğe giren düzenlemelerle mevzuata uygun alanlara taşınmıştır. “Ancak söz konusu tebliğ kapsamında belirlenen alanların, rekreasyonel ve turizm amaçlı kullanım olanaklarının sınırlandırılması, ÇED süreçlerinde planlanan tesislerin yetiştiricilik faaliyetlerinin ekosisteme olan etkilerinin değerlendirilmesi konusunda eksiklikler nedeni ile önemli bir sorun teşkil etmektedir. Son dönemde Seferihisar'da planlanan bazı tesislerle ilgili yerel yönetimler ve halk tarafından başlatılan hukuki süreç devam etmektedir. Bilindiği gibi turizm ve rekreasyon amacıyla kullanılacak yerlerin yoğun olduğu bölgelerde, özel koruma alanlarında ve su sirkülasyonunun az olduğu alanlarda yetiştiricilik yapılmamalıdır”. “Balık çiftliklerinin buldukları ortamlara en büyük etkileri, ortaya çıkan organik

maddelerin (fazla yem, dışkı), başta nitrojen ve fosfor olmak üzere çeşitli formdaki nütrientleri (besin maddeleri) serbest bırakması ve oksijeni tüketerek ötrofikasyona sebep olmalarıdır” (TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, 2021, s. 70-72). Söz konusu orkinos üretim çiftlikleri beşinci kez mahkeme kararıyla kapatılmış olmasına rağmen, şirket yetkilileri ÇED için tekrar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na başvurmuştur (Birgün, 2021).

Bunlar yanında İzmir’den güney yönüne, Ege Denizi kıyılarını izleyerek Seferihisar üzerinden ve Kuşadası’na uzanan karayolundaki araç trafiği hava ve gürültü kirliliğine neden olabilmektedir. Seferihisar’da ölçüm yapan istasyon verilerine göre 2018, 2019 ve 2020’de hava kalitesi sınır değerleri (PM₁₀, SO₂, CO ve NO₂) aşılmamıştır (TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, 2021). Nitekim İzmir’de en temiz havaya sahip ölçüm istasyonları Seferihisar ve Gaziemir’dir (Hürriyet, 2014). Gürültü ölçüm, denetim, izleme, izin ve yaptırım konularında Seferihisar Belediyesi yetkilidir. İzmir’de gürültü konusunda yapılan şikâyetler genellikle eğlence yerleri ve işyerleri nedeniyle yapılmıştır. Bu durum Seferihisar için de geçerlidir (İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021).

Seferihisar-Narlıdere arasındaki sahada krom, bakır, lityum, mangan, nikel gibi bazı kirleticiler toprak ve yeraltısularını kirletmekte ve bu durum insan ve diğer canlıların sağlığını tehdit etmektedir (İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2021).

Bunlar yanında Seferihisar’da “evlerin radon konsantrasyonu (210 Bq/m³) dünya ortalamasından (50 Bq/m³) oldukça yüksektir. Bu durum ülkemizde en fazla akciğer kanseri vakasının görüldüğü şehrin İzmir olmasında; bina içi radon düzeylerinin katkısının olabileceğini düşündürmektedir” (T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021).

Seferihisar’da kaldırımsız sokaklar, alt yapı problemleri vb. de ciddi sıkıntılara yol açabilmektedir. Buna karşın Sığacık’ta korunmuş mimari ve kentsel doku, sakin şehir misyonuna hizmet etmektedir (Aygün, Kalonya & Gülhan, 2021).

SONUÇ: SEFERİHİSAR’IN YARININI NE BEKLİYOR, YA DA NE BEKLEMELİ?

David Harvey, kapitalizmin küresel esnekliğinin görülmedik düzeylere vardığı bir zamanda yerleri, toplulukları, şehirleri, bölgeleri ve hatta devletleri “kendi içinde şeyler” olarak görmenin hafızlık olduğunu belirtir (2016, s. 379). Bu bağlamda Harvey’in yerel ne kadar yereldir sorgulaması, Seferihisar’ın hem bugününün anlaşılması hem de yarınının neler beklediğine ilişkin bu sonuç kısmı için oldukça fikir açıdır. Kentleşmenin öne çıktığı bir dünyada, yerel birimler de bu dönüşümden etkilenmektedir. Bir diğer deyişle neoliberal politikaların ülke

ekonomilerine yön verdiği günümüzde, yerel birimleri kendi iç süreçleriyle anlamlılık kazanan bir gerçeklik olarak ele almak mümkün değildir. Seferihisar ilçesindeki kentleşme dinamiklerinin çevre sorunları üzerinde etkisinin veriler üzerinden analizinin yapıldığı bu araştırmanın bulguları da bu saptamayı destekler niteliktedir. Dolayısıyla temel bulguların vurgulanması, sürdürülebilir bir kentleşmeye ket vuran unsurların açığa çıkmasının yanında; gelecekte Seferihisar'ı nelerin beklediğinin anlaşılması ve bunların çözümü noktasında anlamlı olacaktır.

Sürdürülebilir kentleşme dinamikleri bağlamında Seferihisar'da arazilerin, su kaynaklarının doğal ortam potansiyeline uygun kullanılmadığı (Gülersoy, 2014a; Aygün, Kalonya & Gülhan, 2021) görülmektedir.

Seferihisar'da yerleşime uygun olmayan sahalara yerleşim alanı olarak kullanılması oldukça dikkat çekicidir. “Nitekim tarıma uygun III. sınıf arazilerin %1'i, tarıma uygun IV. sınıf arazilerin %1'i, çayır-mera olması gereken VI. sınıf arazilerin %3'ü, orman örtüsü altında olması gereken VII. sınıf arazilerin %0,3'ü ve yerleşime kesinlikle uygun olmayan kumluk, bataklık VIII. sınıf arazilerin %61'i yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. Bunlar yanında doğal ortam şartlarına göre Seferihisar'ın %60'ının ormanlarla kaplı olması gerekmektedir. Söz konusu oranın maki alanları dâhil olmak üzere %41 olması, Seferihisar ve çevresinde binlerce yıllık tahribatın sonucudur. Nitekim orman örtüsü altında olması gereken arazilerin %18'i yerleşim, tarım vb. alanları olarak kullanılmaktadır. Yine arazi yetenek sınıfları açısından %24'ü tarıma uygun sahalardan oluşan araştırma alanının ancak %14'ünde tarım yapılması da dikkat çekicidir. Doğal potansiyel bakımından sahanın %16'sı çayır-mera olarak kullanılmaya uygun iken günümüzde bu oranın %34 olması da arazi degradasyonunun açık bir göstergesidir. Başka bir deyişle sahanın %18'i yoğun otlatma baskısıyla karşı karşıyadır. Türkiye genelinde yerleşim alanları %1'lik bir paya sahipken Seferihisar çevresinde bu oranın %11 olması oldukça düşündürücüdür. Seferihisar'da kış aylarında km²'ye 82 kişi düşerken, yaz aylarında bu rakam 395-500 kişiye ulaşmaktadır. 1985'ten günümüze adeta kıyı ve tarım alanları yağması şeklinde devam eden ikincil ve toplu konut yapılaşmaları sahanın doğal ortam potansiyelini olumsuz etkilemektedir. Seferihisar arazilerinin doğal ortam potansiyeline uygun kullanılmadığının açık göstergesi, ilçenin %75'inde şiddetli erozyon yaşanmasıdır. Bu durum baraj ve göletlerde siltasyon probleminde de yol açmaktadır” (Gülersoy, 2014a).

Seferihisar'da şehir nüfusu 2009-2021 yılları arasında sürekli artmış ve 2009'da 25 308 kişiye, 2021'de 38 311 kişiye ulaşmıştır (13 003 kişi, %51). Seferihisar kırsal nüfusu ise 2009'da 3295 kişiye, 2021'de 14 196 kişiye çıkmıştır (10 901 kişi, %331, TÜİK, 2022). Bu veriler Seferihisar kırsal yerleşmelerinin şehir merkezinden daha fazla göç aldığını ifade etmektedir. Söz konusu durum sakin şehir misyonu ve sürdürülebilirlik açısından dikkatle

izlenmelidir. “Cittaslow üyeliği sonrasında kente orta üst ve üst sınıf denilebilecek bir nüfus akını olmuştur. Göç eden nüfus aynı zamanda eğitim seviyesi yüksek kesimin bir kısmını da oluşturmaktadır” (Güler, 2021). Nitekim 2021 yılında ilçe nüfusu 52 507 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfusun 38 311’i (%73) Seferihisar şehir merkezinde, 14 196’sı (%27) kırsal kesimde yaşamaktadır (TÜİK, 2022). Bu rakamlar Seferihisar’ın Cittaslow nüfus eşiğini (50 000 kişi) aştığını göstermektedir.

Bunlar yanında “mevcut kıyı kanununa göre, kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde 100 m genişliğindeki alanlarda gününbirlik kullanıma hizmet edecek tesisler, rekreasyon alanları vb. oluşturulması gerekmektedir” (Gülersoy, 2014a). Seferihisar kıyılarında çoğu yerde bu kanuna uyulmadığı görülmektedir.

Asıl mesele “imar izinlerini verme yetkisi olan kurumların üzerinde (doğrudan Seferihisar Belediyesi vermiyor olsa da) Cittaslow’un hiçbir baskı kurmuyor oluşudur. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Seferihisar’daki sit alanlarının statülerinin değiştirilerek imara açılması da kamu yararının ve kent dokusunun gözetilmediğini ortaya koymaktadır. Tarım alanlarının imara açılması, Seferihisar halkının tarımsal üretim yaptıkları arazilerini satmaları ve buraların imarlaşması, Seferihisar’da ‘kapitalistleşme’ ivmesinin yükselişini (*Alaçatılılaşma korkusu*) anlatmaktadır. Özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik krizle birlikte tarımsal maliyetlerin yükselmesi Seferihisar sakinlerini de tarımsal üretimde uzaklaştırarak ‘gönüllü bir ilkel birikim süreci’ne itmiştir” (Güler, 2021). Yerel kültürün pazarlanma süreci (metalaştırılması) Seferihisar sakinlerinde bir memnuniyet oluştursa da orta-üst sınıf turistlerin memnuniyetine dair bir hizmet sunmak için çabalamaları ve kendi kültürleriyle aralarında kurdukları bu mekanik ilişki, Seferihisar sakinlerinin kültürlerine ve kendi ürettikleri ürünlere yabancılaşması sürecini doğurabilecektir.

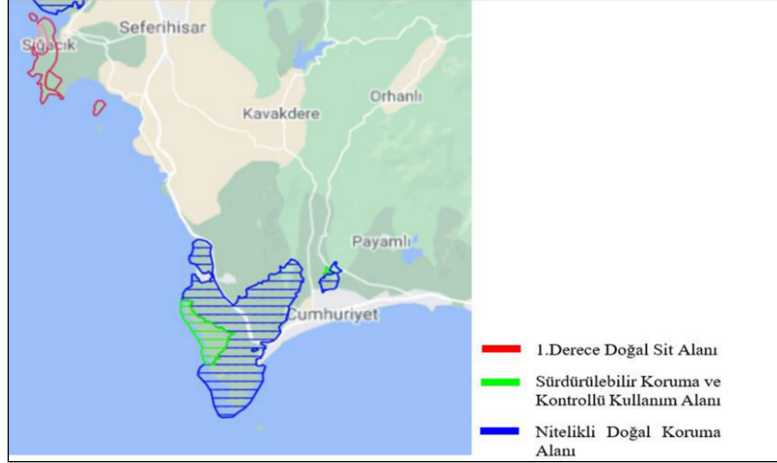
Seferihisar’da gerçekleştirilen anket uygulamasına göre “bazı politika uygulamalarında eksikliklerin olduğu vatandaşlar tarafından belirtilmesine karşın, yavaş şehir kriterlerinin çoğunun belediye tarafından yerine getirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Seferihisar halkına göre kentsel büyümenin hızlanması ve bölgesel göçün artması önemli bir problemdir” (Akman, Akman & Karakuş, 2018). Bunlar yanında “yavaşlık felsefesinin temel nüfus kriteri ve diğer kriterler dikkate alındığında tanınırlığın ve sürdürülebilir kalkınmanın artması bu denli olumsuz sonuçları doğurma riskini de taşımaktadır. Bunun yanı sıra küreselleşme ile beraber insanların yaşamlarının tamamı hız içerisinde geçmektedir. Bu yaşam tarzı bakkal, manav gibi küçük esnaflar yerine alışveriş merkezlerine ya da ulusal/uluslararası zincirlere olan rağbeti arttırmaktadır. Yavaşlık felsefesinde ise aksine bir düşünce tarzı söz konusudur. Ancak küreseli tamamen reddetmek gibi bir durumda söz konusu değildir. Bu durum Seferihisar’da da kendini göstermektedir. Vatandaşlar ulusal ve küresel yemek marka zincirlerinin şehirde sayısının arttığını

belirtmişlerdir. Ayrıca yavaş şehir hareketinin amaçları ve yapılacak uygulamalar hakkında vatandaşların Seferihisar Belediyesi tarafından belirli aralıklarla bilgilendirilmedikleri algısı da söz konusudur. Vatandaşlar 'Yavaş Yemek' (Slowfood) ile işbirliği içerisinde okullarda tat ve beslenme konusunda bilinçlendirme faaliyetlerinin yapılmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca şehir merkezinde yaşanan trafik yoğunluğunu azaltıcı herhangi bir tedbirin de alınmadığı ifade edilmektedir" (Akman, Akman & Karakuş, 2018). Başka bir çalışmada da halkın "Seferihisar'ın yavaş şehir olmasından, şehirde ekonominin canlanmasından, şehrin çevresel ve sosyo-kültürel olarak gelişmesinden ve şehrin tanınırlığının artmasından memnun olduğu" (Dündar & Sert, 2021) ifade edilmiştir. Böyle olmasına karşın, "Seferihisar sakinleri, yavaş şehir ile birlikte şehirde trafik sıkışıklığı, aşırı ve çarpık kentleşme, gürültü, bölgesel enflasyon, kalabalıklaşma ve çevre kirliliği sorunlarının ortaya çıktığını da belirtmişlerdir" (Dündar & Sert, 2021).

Yine kent bilgi ekranları, Seferihisar halkı ve ziyaretçiler tarafından pek te kullanılmamaktadır. "Belediye binasının elektrik ihtiyacının yenilenebilir yöntemlerle karşılanması dışında Seferihisar'da yenilenebilir enerji konusunda bilgilendirme, kent sakinlerinin bu konuda bilinçlendirilmesi adına bir proje bulunmamaktadır. Yüksek hibe destekleriyle yürütülen bu projelerin kamusal fayda sağlayıp sağlamadığı önemli bir soru işareti ve çelişki barındırmaktadır" (Güler, 2021).

Seferihisar Belediyesi'ne ait olan mülklerin özel kurumlara satılması Seferihisar'da kamusal faydanın gözetilmediğini düşündürmektedir. "Deniz kenarında ve rant değeri yüksek konumları olan bu yerlerin satışı kente kalkınma, döviz ve istihdam sağlayacağı şeklinde açıklanmıştır. Bu durum Seferihisar'ın Cittaslow olma sürecinin aslında neoliberal politikaların yerel yönetim anlayışı sınırları dâhilinde yeni bir şey söylemediğini göstermektedir.⁹ Sayıştay denetim raporlarında da görüldüğü gibi belediyeye ait borçlar ve Kamu İhale Kanunu'na aykırı işlemler de bunu doğrulamaktadır" (Güler, 2021).

⁹ Seferihisar'daki yavaş şehir deneyimi üzerine yürütülen bir araştırma sırasında, bu çalışmanın yazarlarından birisiyle görüşen belediye yetkilisi, "Seferihisar'ın yavaş şehir özelliğiyle adeta kapitalizme ve rantlaşmaya kalkan olduğunu" söylemiştir. Oysaki 4.5 milyonluk bir kentin deniz kıyısında yer alan bu ilçeye ilişkin yavaşlığın ve sakinliğin bu kadar öne çıkartılması sonucu Seferihisar'daki nüfus ve yapılaşma ciddi düzeyde artmıştır. Bu bağlamda yavaş şehir Seferihisar, neoliberal zamanın ruhuna uygun olarak kapitalizme kalkan değil adeta mknatis olmuştur.

Şekil 11: Seferihisar Sit Alanları Haritası.

Kaynak: Güler, H.N. (2021). *Sürdürülebilir yerel kalkınma ve kentsel ekoloji tartışmaları bağlamında cittaslow kentleri: İzmir-Seferihisar örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Seferihisar’da bir diğer problem sit alanlarının imara açılmasıdır. Yukarıdaki haritada (Şekil 11) görülen sürdürülebilir koruma-kontrollü kullanım alanı ve nitelikli doğal koruma alanında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kontrollü yapılaşmanın (!) önünü açmıştır.¹⁰

Öneriler

1985’ten günümüze yaşanan süreç, “Seferihisar kıyılarının ‘ikincil kondu’ ve ‘toplu konut’ alanlarına dönüşmesine neden olmuştur. Diğer turizm merkezleriyle kıyaslandığında, çevresel bozulmalar daha az gibi görünse de, “Sakin Şehir” misyonuna sahip bir ilçenin doğal ortam potansiyeline uygun bir arazi kullanım modeline şiddetle ihtiyacı vardır”.

Bu nedenle doğal kaynakların degradasyonunun önüne geçebilmek ve yerel değerlerin küreselleşme rüzgârına karşı durabilmesi toplumsal gerçeklik temelli bir yaklaşımı gerektirmektedir. Covid 19 pandemi sürecinin insanlığa özünü yani doğayı tekrar hatırlatması bizler için bir fırsattır. Gıda krizinin hatta

¹⁰ “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Seferihisar’daki Doğanbey bölgesindeki 1’nci, 2’nci ve 3’üncü Derece Doğal Sit Alanlarının koruma statülerinde değişiklik yaparak kontrollü yapılaşmanın önünü açtı. İzmir I Numaralı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 2018 yılında aldığı karar Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile onaylandı. Karar Çevre ve Şehircilik İzmir İl Müdürlüğü’nde 1 ay süreyle askıya çıkarıldı. Askı sürecinde itiraz olmazsa onaylanarak yürürlüğe girecek” (İnşaat Deryası.com, 2019).

emperyalizminin ülkeleri gittikçe zorlamaya başladığı bu süreçte Seferihisar gibi kırsal ile kenti bütünleştirme gayreti olan ilçelerde arazi kullanım deseni, doğal ortam potansiyeline uygun olarak şekillenmeli, tarım, orman ve sulak alanlar koruma-kullanma dengesi gözetilerek kullanılmalıdır.

Neoliberal politikalar (Tekeli, 2001) kapsamında kamu yararını gözetmeyen yasal düzenlemeler kentlerin çevresel problemlerini daha da karmaşık ve çözülemez hâle getirmiştir. Yerel yönetimlerin vermesi gereken altyapı hizmetleri, çevre mühendisliği hizmetleri özelleştirilmiş ve taşeronlaştırılmıştır. Bu çerçevede günümüzde “Yaşanabilir Kent”, “Dijital Kent”, “Akıllı Kent Girişimleri” vb. adlarla yerleşme prensiplerinin tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. “Yaşanabilir kentler için planlama ve tasarım ilkeleri, mekânların işlevselliğinden, doğal kaynaklara, ekonomiye ve sosyal yapıya kadar pek çok kriteri içermektedir”. Yenilikçi kent yaklaşımları (Yeni Çağ Şehirleri, Akıllı Büyüme, Kentsel Rönesans, Kentsel Ağlar, Avrupa Kentsel Şartı, Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi, Urban I-Urban II, Urban Audit, Urbact) ise çevresel problemler için bir diğer alternatif olabilir (Kentsel Strateji, 2021).

Seferihisar'da çevre sorunlarının çözümü, kaos çağının (Çelik & Gülersoy, 2016) yaratıcısı kapitalist sistemin ötesinde, kolektif anlayışın ön planda olduğu doğa-insan etkileşimini önemseyen toplumcu-ekolojik bir kent-kır modeliyle olasıdır. Söz konusu modeli meydana getirebilmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak için çevreye duyarlı, fikren ve ahlaken bilinci yüksek bireyler (Gülersoy vd., 2020) yetiştirmek oldukça önemlidir.

‘Sakin Şehir’ Seferihisar’ın doğal ve kültürel mirasının korunmasının sağlanması ve bu değerlerden Seferihisar’ın ekonomisine sürdürülebilir bir katkı oluşturulması için eko-turizm büyük önem taşımaktadır. Çünkü eko-turizm yılın belli bir dönemini kapsayan bir faaliyet değildir. Bu haliyle Seferihisar’da önceden gelişmiş olan deniz turizmini tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Bunlar yanında eko-turizm çerçevesinde Seferihisar doğal vejetasyonunun bütünlüğü içerisinde palamut meşesi, kum zambağı gibi türlerin ve anıt ağaçların tanıtılması gereklidir.

Şehirlerin ‘dirençli şehir’ olabilmeleri için çevresel risklerini belirleyerek, doğru ve etkin bir çevresel altyapı ve çevre yönetimini gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu duruma Seferihisar’da özenle dikkate alınmalıdır. Nitekim Gülersoy (2014a) bu duruma nazire yaparcasına geniş bir spektrumda öneriler de bulunmuştur¹¹.

¹¹ “Bitki örtüsünden yoksun kalan özellikle eğimin %10’un üzerinde olduğu yamaçlar, Akdeniz ikliminin ağacı olan kızılçam, palamut meşeleri ve kuraklığa dayanıklı maki türleriyle ağaçlandırılmalı, uygun alanlar teraslanarak zeytinlik ve bağ alanlarına dönüştürülmelidir. Teos Yarımadası çevresinde heyelan riski bulunan Neojen gölsel sedimentlerin bitki örtüsünden yoksun (killi, çatlaklı ve eğimli katmanlardan oluşan)

Seferihisar'ın geleceği, tarım-turizm-termal üçlüsünün entegrasyonundadır. Bu kapsamda Türkiye'nin en uzun sahil şeridinde sahip ilçelerinden birisi olan (49 km) Seferihisar'da çok fazla sayıda dalış noktası bulunmaktadır¹². Bu dalış noktaları ilçe ekonomisine katkı sağlayacak şekilde organize edilmelidir.

kesimleri bitkilendirilmeli, eğimin yüksek olduğu yamaçlarda ise yapılaşmadan mutlak surette kaçınılmalıdır. Seferihisar Ovası'nın batısında görüldüğü gibi tabansuyu hareketini sınırlayan ikincil konutlar, belediyece yıkılmalı, sakinleri, Seferihisar doğusu veya kuzeyindeki nispeten eğimli yamaçlara yerleştirilmelidir. Bunlara ek olarak yerleşim alanlarının %61'inin tabansuyu seviyesinin yüksek olduğu bataklıklarda ve taşkın alanlarında (VIII. sınıf arazi) yer alması oldukça düşündürücüdür. Söz konusu alanlar, sağanak yağış ve taşkın riskinin gerçekleşme olasılığının yüksek olduğu sahalardır. Sahayı boydan boya kat eden Güzelbahçe-Seferihisar-Kuşadası karayolunun sel suları için set oluşturabileceği göz önüne alınarak, uygun yerlerde geniş menfezler açılmalıdır. Termal potansiyeli oldukça yüksek olan Karakoç ve Cumalı kaplıcalarından akan jeotermal suların, yöre topraklarını fiziksel-kimyasal degradasyona uğratmasına engel olunmalıdır. Karakoç ve Cumalı kaplıcalarının mülkiyet problemleri çözülmeli ve yatırıma açılmalıdır. Seferihisar'ın 'Termal Turizm Merkezi' olabilmesi için tanıtım faaliyetleri yanında, turizm alanı ilan edilerek gerekli teşviklerden yararlanması sağlanmalıdır. Bataklık ve taşkın alanlarında yaşanacak olası bir depremde 'zemin sıvılaşması' problemi ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Nitekim 30 Ekim 2020'de yaşanan deprem bunun açık bir göstergesidir. Araştırma alanında 7,0 M'den daha büyük deprem olma ihtimali, denizlerde karalara oranla fazla olup tsunami oluşturma potansiyeli yüksektir. Bu çerçevede söz konusu alanlarda yapılaşmaya izin verilmemeli, mevcut konutlara kat sınırlaması getirilmelidir. Araştırma alanında alüvyal düzlüklerin dikili tarıma ayrılması, arazi kullanımı açısından doğru bir uygulama değildir. Ancak narenciye gibi yöre ekonomisinde önemli bir yeri olan tarımsal ürünlerin bu alanlarda yer alması, sahanın sosyo-ekonomik gerçekleri açısından doğru bir uygulama olarak kabul edilebilir. Geleneksel tarımsal ürünler markalaştırılarak tanıtılmalı, turistlerin geleneksel tarımsal faaliyetlere katılabilmesi için hasat şenlikleri düzenlenmeli ve duyurular yapılmalıdır. Seferihisar kıyılarında kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde 100 m. genişliğindeki alanlarda ikincil konut yapılaşması durdurulmalı ve bu alanlar günübirlik kullanıma hizmet etmelidir. Küresel iklim değişikliğinin etkisiyle olası deniz seviyesi yükselmesinin oluşturacağı tehditler uzman bir ekip tarafından araştırılmalıdır. Seferihisar'da topraklar arazi yetenek sınıflarına göre kullanılmalı, tarıma uygun alanlarda kuraklığa dayanıklı türlerin tarımına önem verilmelidir. Geleceğe yönelik planlamalar, yerel kamu kurum-kuruluşlarının akademik çevrelerle işbirliğiyle hazırlanmalı ve bu çerçevede 'Seferihisar Amenajman ve Doğal Afet Önleme Merkezi' oluşturulmalı, interdisipliner çalışmalarla sosyo-ekonomik yaşama yön verilmelidir" (Gülersoy, 2014a).

¹² "Ekmeksiz Plajı'nın (Sığacık) kuzeyinde bir balıkçı teknesi batığı bulunmaktadır. 33 metrede yatan bu batık 17 metre boyundadır ve sahile paralel durmaktadır. Aynı bölgede Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından hibe edilen SG-114 isimli bir tekne daha batırılacaktır. 30 metre boyunda olan bu batık sahile dikey olarak 20-40 metre arasında bulunacaktır" (SığacıkTeos.com, 2022).

Yazar Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit katkı vermiştir ve çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Akın, E. (2007). "Sürdürülebilirlik" sürdürülebilir mi?. 19-21, *TMMOB Dosya: Sürdürülebilirlik: kent ve mimarlık*. Bülten 51, Ankara.

Akman, E., Akman, Ç. & Karakuş, M. (2018). Yavaş şehir kriterleri çerçevesinde Seferihisar belediyesinin faaliyetlerinden yerel halkın memnuniyet düzeyi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2) 65-84.

Anadolu Ajansı (2020). Depremin merkez üssü Seferihisar havadan görüntülendi, <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/depremin-merkez-ussu-seferihisar-havadan-goruntulendi/0>, (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Aygün, A., Kalonya, D.H. & Gülhan, G. (2021). Analyzing the impacts of slow city branding on urban space: The case of Sığacık, *Planlama*, 31 (2), 232-260.

Bakak, Ö. (2016). 2005 Sığacık Körfezi (İzmir) depremlerinin mekânsal değerlendirilmesi, *Yerbilimleri*, 37 (1), 51-63.

Benevolo, L. (2006). *Avrupa tarihinde kentler*. Çev. N. Nirven. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Birgün (2021). 5 kez iptal edilen orkinos çiftliği için yeniden ÇED süreci başladı, <https://www.birgun.net/haber/5-kez-iptal-edilen-orkinos-ciftligi-icin-yeniden-ced-sureci-basladi-336905>, (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Canhaber (2019). Seferihisar'da deniz manzaralı çöplük!, <https://www.canhaber.com.tr/seferihisar-da-deniz-manzarali-copluk/1901/>, (Erişim Tarihi: 19.05.2022).

CORINECBS (2022). Arazi kullanım verileri, <http://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Cumhuriyet (2021). Seferihisar'da JES tepkisi: Ağaçlar ve su kaynaklarını tehlikede, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/seferihisarda-jes-tepkisi-tum-hukuki-haklarimizi-kullanacagiz-1822887>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Cumhuriyet (2022). Sığacık Yat Limanı'nın genişletilmesi kararına tepki: Yeter, doyun biraz, <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/sigacik-yat-limaninin-genisletilmesi-kararina-tepki-yeter-doyun-biraz-1974949>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

Çelik, M. A. & Gülersoy, A. E. (2016). Kaos ortamında (çağında) mekân-insan etkileşimine bütüncül bir bakış: Ekolojik toplum paradigması. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, (22), 163-183.

Duvar Gazetesi (2022). JES'in Seferihisar'da yarattığı kirlilik meclis gündemine taşındı. <https://www.gazeteduvar.com.tr/jesin-seferihisarda-yarattigi-kirlilik-meclis-gundemine-tasindi-haber-1566845>, (Erişim Tarihi: 20.06.2022).

Dündar, Y. & Sert, A. N. (2021). Yerel halkın yavaş (sakin) şehir hakkındaki algıları: Seferihisar'da nitel bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 74-91.

Ege Postası (2020). Seferihisar'da kanalizasyon tepkisi, <https://www.egepostasi.com/izmir/seferihisar-da-kanalizasyon-tepkisi-h246791.html>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Ertürk, H. & Sam, N. (2009). *Kent ekonomisi*. Bursa: Ekin Yayınları.

Festival.com (2022). Seferihisar festivalleri, <https://festivall.com.tr/ilceler-fest/470/seferihisar/>, (Erişim Tarihi: 07.08.2022).

Görmez, K. (2015). *Çevre sorunları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Güler, H. N. (2021). Sürdürülebilir Yerel kalkınma ve kentsel ekoloji tartışmaları bağlamında cittaslow kentleri: İzmir-Seferihisar örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gülersoy, A. E. (2014a). Seferihisar'da arazi kullanımının zamansal değişimi (1984-2010) ve ideal arazi kullanımı için öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 155-180.

Gülersoy, A.E. (2014b). Yanlış arazi kullanımı. *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 49-128.

Gülersoy, A. E. & Gümüş, N. (2012). 'Sakin şehir' Seferihisar'da doğal ve kültürel mirasın eko-turizm açısından değerlendirilmesi. S. Koday ve Z. Koday (Ed.), *1. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (28-30 Mayıs 2012) Bildirileri* içinde (ss. 267-282). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi.

Gülersoy, A. E., Dülger, İ., Dursun, E., Ay, D. & Duyal, D. (2020). Nasıl bir çevre eğitimi? Çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde bazı öneriler. *Turkish Studies*, 15 (5), 2357-2398.

Gülersoy, A.E. (2022). "Türkiye'de Çevre Hızla Kirleniyordu: Birinciliği Kentlere Verdiler", Gazanfer Kaya, Aziz Şeker (Edt.). *Dert Yükünün Mekânları*

Kentlerin Yeni ve Eskimeyen Sorunları içinde (ss. 129-167), , Ankara: Nika Yayınevi.

Harvey, D. (2016). *Kent deneyimi*. (Çev. E. Soğancılar). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Huot, J. L. (2000). "İlk aşamalar", (Çev. A. Bektaş Girgin), J. L. Huot vd. (Der.), *Kentlerin Doğuşu içinde* (ss. 25-103), Ankara: İmge Kitabevi.

Hürriyet (2014). İzmir ve Ege'de hava kirliliği alarmı, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/izmir-ve-ege-de-hava-kirliligi-alarmi-27845524>, (Erişim Tarihi: 20.06.2022).

İnşaat Deryası.com (2019). Seferihisar'da sit alanları imara açılıyor!, <https://www.insaatderyasi.com/seferihisarda-sit-alanlari-imara-aciliyor-12795h.htm> , (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

İzmir Büyükşehir Belediyesi (2022). Akarca plajı mavi bayrağını geri aldı, <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/akarca-plaji-mavi-bayragini-geri-aldi/47022/156>, (Erişim Tarihi: 01.08.2022).

İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (2012-2020). İzmir İl Tarım Müdürlüğü verileri. İzmir: İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü.

İzmirkenthaber (2022). Seferihisar'da esnafı endişelendiren görüntü, <https://www.izmirkenthaber.com.tr/seferihisar-da-esnafi-endiselen-diren-goruntu/69415/>, (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2021). *İzmir ili 2020 yılı çevre durum raporu*, İzmir: İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.

k2haber (2020). Seferihisar'ın zeytin ormanlarına jeotermal tehdidi, <https://k2haber.com.tr/izmirin-zeytin-ormanlarina-jeotermal-tehdidi/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Karakurt Tosun, E. (2018). *Sürdürülebilir kentleşme kent modelleri üzerine bir inceleme*. Bursa: Dora Yayıncılık.

Karakurt Tosun, E. (2021). Sürdürülebilirlik çevre ve kentleşme): sürdürülebilir kentleşme. M. Y. Alptekin (Der.). *Şehir Sosyolojisi içinde* (ss. 299-315), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Keleş, R. (1998). *Kentbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. (2008). *Kentleşme politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. & Hamamcı, C. (1997). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kentsel Strateji (2021). Yenilikçi kent yaklaşımları. https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/yenilik%C3%A7i_kent_yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1.pdf, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Keyder, Ç. & Yenal, Z. (2013). *Bildiğimiz tarımın sonu-küresel iktidar ve köylülük*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kıray, M. (1982). *Kentleşme yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Konak, N. (2002). *Türkiye jeoloji haritası 1 / 500 000, İzmir paftası*, Ankara: MTA Yayınları.

Leichenko, R. & O'brien, R. (2021). *İklim ve toplum geleceği düşünmek*. Çev. O. Orhangazi, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Mavibayrak (2022). İzmir mavi bayraklı plajlar, http://www.mavibayrak.org.tr/tr/plajListesi.aspx?il_refno=35, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Mcgranahan, G. & Satterthwaite, D. (2014). *Urbanisation concepts and trends*. IIED Working Paper. London: pubIIED.

Medyaeye (2021). Seferihisar çöp ve molozlarla doldu!, <https://www.medyaeye.com.tr/seferihisar-cop-ve-molozlarla-doldu-174510h.htm>, (Erişim Tarihi: 29.05.2022).

Mumford, L. (2007). *Tarih boyunca kent/kökenleri, geçirdiği dönüşümler ve geleceği*. (Çev. G. Koca-E. Tosun), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ozankaya, Ö. (1995). *Temel toplumbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Özüpekçe, S. (2021). Built-up İndeks Kullanılarak Türkiye'nin Yavaş Şehirlerinin (Cittaslow) Zamansal Değişimi. *Coğrafya Dergisi*, 43, 1-18.

Pwc (2022). <https://www.pwc.co.uk/issues/megatrends/rapid-urbanisation.html>. (Erişim Tarihi: 29.10.2022).

Seferihisar Belediyesi (2022). Seferihisar Belediyesi tüm haberler, <http://seferihisar.bel.tr/tum-haberler/>, (Erişim Tarihi: 08.08.2022).

Seferihisar.com (2021a). Sel Seferihisar'ı vurdu, <https://seferihisar.com/sel-seferihisari-vurdu/#:~:text=Payla%C5%9F%20%3A-,Seferihisar'da%20etkili%20olan%20sa%C4%9Fanak%20nedeniyle%20%C3%A7ok%20say%C4%B1da%20ev%20ve,%C3%A7ok%20mevki%20sular%20alt%C4%B1nda%20kald%C4%B1>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Seferihisar.com (2021b). Akarca Plajı'nda yürütmeyi durdurma kararı çıktı, <https://seferihisar.com/akarca-plajinda-yurutmeyi-durdurma-karari-cikti/>, (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Sencer, Y. (1979). *Türkiye'de Kentleşme*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

SığacıkTeos.com (2022). Rotalar, <https://sigacikteos.com/hakkinda/rotalar/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Sol Gazetesi (2022). Valilik davayı kaybetti: Seferihisar'daki jeotermal arama ruhsatları iptal edildi, (Erişim Tarihi: 09.11.2022).

T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (2021). *İzmir il afet risk azaltma planı (IRAP)*. İzmir: T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü.

Tekeli, İ. (2001). *Modernite aşılırken kent planlaması*. Ankara: İmge Kitabevi.

Tekeli, İ. (2011). *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Tekeli, İ. & Ataöv, A. (2017). *Sürdürülebilir toplum ve yapılı çevre stratejiler yelpazesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi (2021). *İzmir ili 2021 yılı çevre durum raporu*, İzmir: TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi.

Tunçer, P. (2016). Sürdürülebilir kentleşme politikaları ve Türkiye. *Turkish Studies*, 11(2), 1267-1300.

TÜİK (2020). *TÜİK haber bülteni-işgücü istatistikleri*, Ocak 2020, Sayı: 33785.

TÜİK (2022). Nüfus sayımları, <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=n%C3%BCfus>, (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

UN (2018). *Desa*, <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>, (Erişim Tarihi: 09.11.2022).

Uttara S., Bhuvandas, N.& Aggarwal V. (2012). Impacts of urbanisation on environment. *International Journal of Research in Engineering and Applied Sciences*, 2-2, 1637-1645.

Yeşil Gazete (2020). Akdeniz foklarının bir yaşam alanı daha yok ediliyor, <https://yesilgazete.org/akdeniz-foklarinin-bir-yasam-alani-daha-yok-ediliyor/>, (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Yıldız, M. (2005) Doğal kaynakların dengeli kullanımı ve kentsel sürdürülebilirlik bağlamında bir model önerisi: çevre (eko)-kent. T. Çalgüner (Der.). *Şehircilik çalışmaları içinde* (ss. 323-338). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yiğitbaşıoğlu, H. (1998). Kentlerin Çevre Sorunları ve Habitat Konferansları. *Ankara Üniversitesi Dergisi DTCTF Dergisi*, 38 (1-2), 13-29.